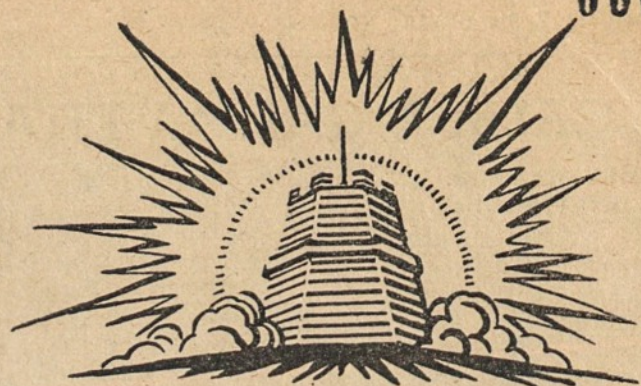

Lietuvių Laidis

LITHUANIAN WEEKLY NEWS

Nr. 10 (126)

Detmoldas, 1949 m. kovo 5 d.

IV metai

Suomija kryžkelėje

Siaurės kraštų parlamentų istorijoje retai kada įvyksta tokių dramatiškų vyriausybės pasikeitimo klausimo balsavimų, koks praėjusią savaitę buvo Suomijos parlamente. Išitas 27 valandas čia buvo karštai diskutuojama dėl tolimesnio Fagerholmo vyriausybės likimo, ir visos Suomijos politinės partijos šiai kovai buvo suorganizavusios visus savo rezervus.

Būtų klaidinga manyti, kad kova dėl Fagerholmo vyriausybės vyko tik dėl krašto nepasitenkinimo dėl vyriausybės kaitų už žemės ūkio gaminių ir atlyginimų politikos. Šios kovos pagrindas visų pirma yra Suomijos užsienio politika. Jau nuo pat Fagerholmo vyriausybės sudarymo Maskvos spauda ir radijas puola ne tik šią vyriausybę dėl jos vidaus politikos, bet ir pati ministerių pirmininką socialdemokratą Fagerholmą. Pasakutinių metų šitie puolimai dar pasitęgė.

Ryšium su paskutine Norvegijos laikysena Atlanto pakto atžvilgiu, bijoma, kad Sov. Sąjunga pagal su Suomija sudarytą draugiškumo ir savitarpinės pagalbos pakta galinti pareiklauti iš Suomijos tam tikrų karinių saugumo priemonių. Todėl Helsinkio politiniai sluoksniai mano, kad Suomijos vyriausybės norėdama turėti didesnę autoritetą krašte galimų politinių komplikacijų atveju, turėtų suširasti platesnius pagrindus.

Ši kartą Fagerholmo vyriausybės parlamento pasitikėjimą gavo, bet tik 2 balsų persvara.

Reikala pirtvarkyti vyriausybę dar patvirtina ir Sovietų pasiuntinio Helsinkyje grįžimas į savo postą su naujomis Kremiaus direktyvomis.

Manoma, kad šiaip ar taip socialdemokratai turės sutikti užleisti agrarams ir švedų liaudies partijai 5-6 ministerijas, o komunistams — vieną.

SUNKIOS DIENOS FAGERHOLMUI

Suomijoje nuo praėjusios savaitės galo, kai min. pirm. Fagerholmas parlamente vos išsilaikė 2 balsų persvara po pareikšto jam agrarų partijos nepasitikėjimo ir toliau jaučiamas įtempimas. Kovo 1 d. pradžioje streiką visų spaustuvų darbininkai, reikalaudami pakelti atlyginimus.

NYHT bendradarbis iš Helsinkio praneša, kad mažai vilties, jog Fagerholmui pavyktų išsilaikyti. Prieš jį yra nusistatę agrarai ir komunistai. Paskutinėje jame žiūri vakarietiškos pakraipos žmogus. Agrarai mano, kad jie, kaip stipriausia krašto partija, turėtų sudaryti vyriausybę su savo ministru pirmininku. Ypač įdomu, kad suomiai, jausdami tarp Rusijos ir Amerikos vyksiančią kovą už Skandinaviją, šiuo metu drįsta daryti tokį eksperimentą, kaip kabinto nuvertimą. Tai rodo, kad demokratija čia yra giliai įsišaknijusi.

SOVIETAI STIPRINASI NORVEGIJOS PASIENYJE

AP praneša, kad gerai informuoti Helsinkio šaltiniai teigia, jog sovietai stiprina savo įgulas išilgai Rusijos-Norvegijos sieną. Rusų daliniai atvyksta iš Murmanskio srities.

Sovietų kariuomenės kilnojimas turįs ryšį su Norvegijos nutarimu prisidėti prie Atlanto Pakto.

NYHT — BBC, III. 2. Londone vykstančioje Austrijos sutarės derybose Jugoslavijos užs. reik. pavaduotojas Behler pareiškė, kad keturių Didžiųjų atstovams nesutikus su Jugoslavijos teritorinėmis pretenzijomis Austrijai, nesą prasmės šias derybas ilgiau tęsti.

Mūsų dainininkai, jau kuris laikas sėkmingai gastroliuoja Anglijoje. Iš kairės į dešinę: prof. V. Jakubėnas, Alė Kalvaitytė, Ipolitas Nauragis, Antanina Dambrauskaitė ir Stasys Baranauskas.

„Bausminė“ Vokietijos okupacija baigėsi

Gen. maj. Charles P. Gross, Württemberg-Baden JAV kariinės valdžios v-kas pareiškė, kad „bausminės okupacijos fazė“ Vokietijoje yra pasibaigusi. Jis atsisakė patvirtinti gandus, kad „atėjęs metas bendradarbiauti su naciais“. Naujoji direktyva atėjusi iš Berlyno.

— BBC, III. 1. Lygiagrečiai su vyksiančiu Sofijoje teismo

procesu prieš 15 evangelikų dvasininkų ir Budapešte vėl prasidėjo teismas prieš 14 Mindszentų ir Esterhazy bendradarbių.

ITALIJA SUDARO GYNYBOS TARYBĄ

AP, II. 27. Italijos vyriausybė krašto ginkluotoms jėgoms stiprinti ir joms koordinuoti nutarė sudaryti Vyriausiąją Gynybos Tarybą.

Jos pirmininkas yra prezidentas Luigi Einaudi. Į ją įeis min. pirm. de Gasperi, užsienio, vidaus, finansų, gynybos, pramonės ir prekybos ministrai. Aukštesnį žemyno, laivyno ir aviacijos karininkai taktininkais kaip techniškieji patarėjai. NYHT

— Bazelis. Vasario pabaigoje Bazelyje už 100 DM buvo mokama 50 šv. fr.

OLANDŲ SPAUDOS PUSLAPIUOSE

Vėl užėmė savo pozicijas

„Niemes Rotterdamse bourant“ korespondentas iš vyksiančių JTO komisijų posėdžių praneša, jog sprendžiant iš epitetų, kuriuos garbingieji atstovai varioja, JTO po kalėdinio poilsio ir trumpo tylos periodo vėl važiuoja „normalinėmis“ vėžėmis. Matomai, šis ramybė po tų sunkumų ir įtempimų Paryžiuje buvo tikrai reikalinga. Pradžioje tarybų ir komisijų posėdžiuose dar buvo kiek apsnūdimo, tačiau dabar tempas jau grįžęs, ir visi vėl surado „tikrąjį pasikalbėjimo toną“. Saugumo Taryboje, patikėtinu bei ekonominėje ir socialinėje Taryboje Rytai vėl užėmė pozicijas prieš Vakarus ir „imperialistinius“ Vakarus susilaukė geroko garo iš Sovietų Sąjungos bei jos satelitų.

Priverčiamojo darbo stovyklos

Ekonominėje ir socialinėje Taryboje JAV Darbo Federacijos atstovas Toni Sender pareiškė, jog priverčiamieji darbai, prilygsta baudžiavai, yra vieni iš baisiausių komunizmo praktiškų darbų. Kas skaitė pareiškimus žmonių, kurie ištrūko iš tų naugų, turi kuo giliausiai pasibaisėti. Padėtis baisesnė negu Dachau.

Amerikiečiai pasiūlė sudaryti Tarptautinę darbo biuro atstovybę, kuri turėtų patyrinti šios priverčiamojo darbo klausimą. Bet tai sukėlė didžiausią sovietų pasipiktinimą, nes tai esąs paprasčiausias bandymas šnipinėti. Su tuo Sov. S-ga niekuomet nesutiksianti.

Amerikiečių pasiūlymas buvo ypač remiamas britų užs. reik. ministerio pavaduotojo majoro Christopher Mayhew. Jis nurodė iš šios blygybės plėtimasis variklį kryptimi lygiagrečiai su kūjo bei pliautuvu veržimuisi. „Mes matome, jog tai yra ne vien rusiška apraška, bet tai visiškai sutampa su komunizmo pobūdžiu“. Jis atmetė rusų Carapkinio paaiškinimą, kad Rusi-

joje masinis priev. darbas neegzistuoja, bet tik esą keletas patalpos stovyklų su geras priežiūra. Anot Mayhew, laisvasis pasaulis turįs jau pakankamai įrodymų netikėti tokiems paaiškinimams. „Jei rusų paaiškinimai teisingi, tai ko bijomasi? Šios stovyklos labiau sėpiamos negu Hitlerio kacetai. Leiskite JTO atostovams arba žurnalistams nors akimirkl žvilgtelti...“ — ir Mayhew išsilaikė tas vietas, kur tokių stovyklų yra (daugiausia vietovės poliarinėje zonoje). „Akivaizdoje šios blygybės laisvasis pasaulis negali likti abejingas. Jau vien žmoniškumo vardan reikia prieš šią protestuoti ir ieškoti būdų — nežiūrint sunkumų — šią blygumą pašalinti“, pabrėžė baigdamas Mayhew.

Veik visi ol. laikraščiai, aprašę šias diskusijas Ek. Taryboje, nepraleido progos paminėti, kad dešimtys tūkstančių žmonių iš Pabaltijo kraščių yra sukisti į šias stovyklas, jau vien dėl to, kad priklauso kitai gyventojų grupei arba kad tautiškai galvoja. Vienam vedamajame sarakiste laikas rašoma, kad „dar ne viena vyriausybė arba joks darbdavys nepajėgė patenkinti bent 75% komunistų partijos socialinių reikalavimų arba bent 50% jų rojiškų sąlygų, kurios egzistuoja už geležinės uždvaros.“

Gyvenimas neįsivaizduojamai baisus

Solden Chapin, JAV pasiuntinys Budapešte, vykstant pranešimui reikalui į Vašingtoną, žurnalistas Paryžiuje pareiškė, jog gyvenimas Vengrijoje „neįsivaizduojamas ir neįmanomas aprašyti“. „Kas pats Vengrijoje arčiau iš šios blygybės plėtimasis variklį kryptimi lygiagrečiai su kūjo bei pliautuvu veržimuisi.“

„Mes matome, jog tai yra ne vien rusiška apraška, bet tai visiškai sutampa su komunizmo pobūdžiu“. Jis atmetė rusų Carapkinio paaiškinimą, kad Rusi-

Olandų Rūmų protestas

Sąryšyje su kardinolo Mindszentų suėmimu ir byla, olandų parlamentas 1949 m. vasario mėn. 2 d. priėmė protesto rezoliuciją.

„Atstovų rūmai, susipažinę su sąžinės ir tikybės laisvės priespauda įvairiuose kraštuose ir persekiojimu tų, kurie nesutinka sąžinės balso tildyti akivaizdoje smurto, mato kardinolo Mindszentų areštą naują ir tinkamą įrodymą apie šią praktikuojamą priespaudos politiką, todėl protestuoja prieš šią suėmimą ir prieš kiekvieną pasikėšinimą į sąžinės laisvę; tai yra flagrantiška priešinga Jungtinių Tautų nesenai paskelbtoms pagrindinėms žmogaus teisėms.“

Ši rezoliucija olandų katalikų liaudies partijos atstovo p. Serrarens pasiūlyta ir kartu pasirašyta olandų darbių partijos bei kai kurių kitų partijų atstovų, buvo išvada p. Serrarens aptarimo žmogaus teisių, nesenai paskelbtų J. T. O. ir tebevyksiančio sąžinės laisvės persekiojimo. Serrarens, paminėjęs Teherano konferenciją, kur trys dienos buvo padėję savo parašus išnaikinti tirtoniai, cituodamas „Pravda“ irodė, jog kalbos apie tikybės laisvę Rusijoje yra gryna pasaka. Jis išskėlė Petkovo mirtį ir paminėjo 72 metų monsignorą Kozolovskį, kuris Kijeve buvo nukankintas. Jis priminė septynis ukrainiečių ir keturis lietuvių vykusius, kurie deportuoti — pastarieji su 40% savo kunigų. Ir kardinolo Mindszentų, ir liuteronų vyskupo Ordazs suėmimas įvyko dėl šių vyrų priešinosi prieš švietimo nacionalizavimą. „N. S. Courant“.

Nė vienas Sovietų Sąjungos pilietis negali būti tikras, kad jis nėra sekamas. Sovietinis teroras vykdomas šių organizacijų: MVD (Vidaus reikalų m-jos), MGB (Valstybės saugumo m-jos) ir SMERSH (kontržvalgybos ir slapstosios tarnybos), tačiau daugiausia galios turinti yra MVD. Į jos nagus patekusio ir automatiškai „liaudies priešo“ vardą gavusio asmens pavarde net ir paminėti yra pavojinga, nes toks asmuo savaime įtariamasis bendradarbiavimu su „liaudies priešu“. MVD yra daug keitusi savo vardą, tačiau jos tikslas liko tas pats. Jos vadovai neturėjo sekmes: pirmasis jos vadovas Serebriakovas buvo nušautas; jo pėdinis Dzeržinskis mirė. Menžinskis buvo nuteistas mirti, o Jagoda — sušaudytas; Jėzovas yra arba sušaudytas arba atgalioja kurioje nors baudžiamosios stovykloje. Vyriausias visų trijų slapstų tarnybų vadovs yra Politbiuro narys Berija. MVD vadovauja generolas pulk. Kruglovas, MGB — V. S. Abakumovas.

SMERSH vadovas viešumai yra nežinomas. Priešžvalgybinė veikla už Sov. Sąjungos ribų, tačiau, kur baigiasi MVD veiklos ribos, niekas nežino. Pav., špiūnazo afėra Kanadoje yra MGB darbas, o kardinolo Mindszentų byla yra SMERSH kūryba. Ši įstaiga taip pat rūpinasi ir visų užsienio pasiuntinių, ir Sov. Sąjungos pasiuntinių užsienyje ir už sienos prekybos atstovų, ir kultūrinių santykių su užsieniu palaikymo draugijos narių veiklos seklumai. Visi Sov. Sąjungos diplomatai yra MGB agentai. MGB vartojami metodai yra dar puišiau išbulinti už MVD. SMERSH agentai yra pasidėję po visą Sov. Sąjungą: traukinuose, susirinkimų vietose, kariuomenėje, aviacijoje ir karo laivynė. Prie areštų jie nedalyvauja ir visai nesukaba įtariamais sulaukyti, bet leidžia jam labiau pasireikšti.

vas, o SMERSH vadovas viešumai yra nežinomas. Priešžvalgybinė veikla už Sov. Sąjungos ribų, tačiau, kur baigiasi MVD veiklos ribos, niekas nežino. Pav., špiūnazo afėra Kanadoje yra MGB darbas, o kardinolo Mindszentų byla yra SMERSH kūryba. Ši įstaiga taip pat rūpinasi ir visų užsienio pasiuntinių, ir Sov. Sąjungos pasiuntinių užsienyje ir už sienos prekybos atstovų, ir kultūrinių santykių su užsieniu palaikymo draugijos narių veiklos seklumai. Visi Sov. Sąjungos diplomatai yra MGB agentai. MGB vartojami metodai yra dar puišiau išbulinti už MVD. SMERSH agentai yra pasidėję po visą Sov. Sąjungą: traukinuose, susirinkimų vietose, kariuomenėje, aviacijoje ir karo laivynė. Prie areštų jie nedalyvauja ir visai nesukaba įtariamais sulaukyti, bet leidžia jam labiau pasireikšti.

vas, o SMERSH vadovas viešumai yra nežinomas. Priešžvalgybinė veikla už Sov. Sąjungos ribų, tačiau, kur baigiasi MVD veiklos ribos, niekas nežino. Pav., špiūnazo afėra Kanadoje yra MGB darbas, o kardinolo Mindszentų byla yra SMERSH kūryba. Ši įstaiga taip pat rūpinasi ir visų užsienio pasiuntinių, ir Sov. Sąjungos pasiuntinių užsienyje ir už sienos prekybos atstovų, ir kultūrinių santykių su užsieniu palaikymo draugijos narių veiklos seklumai. Visi Sov. Sąjungos diplomatai yra MGB agentai. MGB vartojami metodai yra dar puišiau išbulinti už MVD. SMERSH agentai yra pasidėję po visą Sov. Sąjungą: traukinuose, susirinkimų vietose, kariuomenėje, aviacijoje ir karo laivynė. Prie areštų jie nedalyvauja ir visai nesukaba įtariamais sulaukyti, bet leidžia jam labiau pasireikšti.

VAKARŲ KOMUNISTAI — KRAŠTO IŠDAVIKAI

MASKVOS IŠAKYMU TERORIZUOJAMOS TAUTOS IR TRUKDOMI KONSOLIDAVIMO PLANAI. PRANCŪZIJOS KP KALTINAMŲJŲ SUOLĖ. DANIJĄ UŽ ATLANTO PAKTĄ. PASIBAIGĖ EUROPOS VIENYBĖS KONGRESAS BRUSELYJE.

1938 metų kovo mėn. prasidėjęs Europos politinio gyvenimo kritiškas laikotarpis, nepagerėjęs ir pokarinėmis dienomis, ypač sustintenyvėję Vakarams griežtai susikirtus su „liaudies demokratijomis“.

Ir šių metų kovo mėnesį galutinai konsoliduojantis visoms krikščioniškojo pasaulio jėgoms ir laukiant Atlanto Pakto pasirašymo.

Išlikimieji Maskvos tarnai Prancūzijoje, Italijoje ir Anglijoje viešai giriasi, kad karo atveju komunistų partijos remiančios raudonųjų armijas.

Jeigu ji „būtų priversta įžengti į šių kraštų žemes“.

Pirmasis pakėlė galvą Prancūzijos komunistų šūlas Thorezas. Paskutinėmis vasario dienomis, greičiausiai gavęs atitinkamas instrukcijas iš Maskvos, jis pareiškė, kad Prancūzijos komunistai karo atveju lygiai taip pat sveikins raudonąją armiją Prancūzijoje, kaip kad ją sutiko Lenkijos ir Balkanų tautos. Ši jo pareiškima perspausdino komunistų dienraštis „Humani-“.

Ir krašte kilo audra. Parlamente buvo pareiklauta, kad Thorezui ir „Humanitė“ redaktoriui komunistui Duclos būtų atimta imuniteto teisė. Prancūzijos parlamentas galutinai sprendimo dar nepadarė, bet laukiamas, kad atitinkamos akcijos prieš Thorezą ir jo bendratininkus Prancūzijoje bus imtasi.

Ryšium su Thorezo pareiškimais Prancūzijoje, pasitarimus asmenis buvo padaryta kratų ir rasta kompromituojančios medžiagos. Suimtųjų tardymai parodė, kad Prancūzijoje veikia plati komunistų šnipinėlio organizacija, kuri yra išsišakojusi ne tik Prancūzijoje, bet ir visoje V. Europoje.

Prancūzijos prokuratura netrukus kreipsis į Italijos ir kitas vyriausybes dėl šio šnipų tinklo likvidavimo. Nereikia nė aiškinti, kad buvo šnipinėjama Sov. Rusijos naudai.

Panašų pareiškimą padarė ir Italijos komunistų galva Togliatti. Panašiai pasisakė ir Italijos

kairiųjų socialistų vadovas Nenini. Nuo jų neatšliko ir Anglijos komunistų vadovas Harry Pollitt, pareiškdamas, kad karo atveju Anglijos komunistai stovės Sov. Rusijos pusėje. Analogiškus pareiškimus padarė ir SED pirmininkas Grotewohl ir rytų zonos Politbiuras.

Suprantama, kad pasaulio komunistai, kur jie begyventų, yra tik akli Politbiuro ir Stalino įrankiai. Jie taip kalba, kaip jų ponas liepia. Tačiau nieku nepateisinama, kad demokratinių vyriausybės leidžia krašto išdavikams skelbti tokius dalykus, kurie silpnina krašto moralines ir fizines jėgas. Tai yra dar nematyto pasaulyje komunistų įžulumo pasireiškimas.

Šie išdavikiški komunistų pareiškimai įvairiausiai komentuojami pasaulio spaudoje ir atskirų pareigūnų.

Thorezo pareiškimus norima surišti su artėjančiais kovo mėnesio savivaldybių rinkimais, kuriuose komunistų partija išeisianti kaip taikos apaštalas.

Be to, Thorezas ir kiti komunistai siekia paveikti viešąją JAV nuomonę, kad kuo ilgiau užtešų Atlanto Pakto pasirašymą.

Iš Vašingtono skelbiama, kad JAV užs. reik. min. Achesonas ir toliau tariaisi su Vakarų Unijos valstybėmis, aptardamas jau parengtą Atlanto Pakto dokumentą. Kovo 1-sios dienos pasitarimuose be Benelux ir Vakarų Didžiųjų dalyvavo Kanados ir Norvegijos delegatai. Tvirtinama, kad šiomis dienomis Atlanto Pakto sutartis bus perduota suinteresuotoms vyriausybėms. Pasibėdina.

Kad Danijos vyriausybės partija, socialdemokratai, taip pat pasisakė už prisidėjimą prie Atlanto valstybių susigrupavimo.

Maskva neturi tiesioginių sienų su Danija ir jai patiai lyg nepatogu kištis į Danijos vidaus reikalus, todėl šią pareigą ji pavedė atlikti Lenkijai. Komunistams ištikimos Lenkijos ministras Kopenhagoje įspėjo Danijos užs. reik. min. Rasmusena, kad Lenkija nepakeisianti Da-

nijos prisidėjimo prie imperialistų susigrupavimo Baltijos erdvėje.

Nes tuo Danija suardysianti jėgų pusiausvyrą šiam regione. Tik Švedijos min. pirm. Erlanderis pakartotinai pareiškė, kad Švedija, nežūrėdama į susidariusius pavojus dėl jos kaimynų kitokio apsisprendimo, nekeisianti tradicinės neutralumo politikos.

Vasario 25 dieną Bruselyje buvo atidaryta Europos vienybės konferencija, kuriai pirmininkavo Churchillis ir Spaakas. Šiame suvažiavime dalyvavo beveik visų Marshallio plano valstybių oficialūs atstovai ir iš rytų Europos pabėgę politikai, iš viso apie 130 delegatų. Pabrėžtina, kad pirmą kartą viešame forume kaip lygiateisiai atstovai dalyvavo ir vokiečiai. BBC lenkų kalba pranešė,

kad i būsimajį Europos vienybės ekzekutyvą būsią primatei ir Lietuvos, Latvijos ir Estijos atstovai.

kai tik šii tautų žmonės išsirikins savo įgaliotinius. Ir Churchillis savo kalboje pabrėžė, kad jis sveikinas visus Rytų Europos valstybių atstovus, kenčiančius po baisiausios tironijos letena. Kongresas priėmė eilę rezoliucijų, kurių svarbiausioji numatė įkurti Tarptautinį Tribunalą žmogaus teisėms apsaugoti. Naujuoju Europos vienybės sąjūdžio pirmininku išrinktas prancūzų socialistas Leon Jouhaux.

SOVIETAI PADIDINA KARIUOMENĘ VOKIETIJOJE

NYHT Berlyno bendradarbis praneša, kad rytų Vokietijoje sovietų įgulos padidintos ligi 315.000 vyrų. Ypatinai padidintas karo aviacijos personalo skaičius.

Ziemos metu sovietų čia laikė apie 240.000 karių. Naujai atvykusieji padidina tik divizijų sudėtį, bet ne jų skaičių. Perkeliamas vykdomas laivais per Rostocko uostą.

Kariai šitam reikiniui nesiskiria didelės reikšmės ir aiškina, kad šie daliniai bus panaudoti pavasario pratimuose.

MASKVOS KNYGA APIE JAV DIPLOMATUS

Maskvoje greitai išspauduta 10.000 egz. knygos vardu „Tiesa apie JAV diplomatus“. Ji parašyta JAV pasiuntinybės Maskvoje atstautydimus tarnautojus Annabelos Bucar. JAV diplomatai kaltinami spekuliuojant juodoje prekyboje, ir bandę sukurstyti karą prieš Rusiją. NYHT

Atsistatydina gen. Clay

DPD, II. 28. JAV karo ministeris K. Royall pareiškė, kad gen. Clay prašosi atleidžiamas iš karo gubernatoriaus pareigų Vokietijoje. Šiuo metu į jo prašymą busia atsileigta.

„Chicago Post“ praneša, kad jo vietoje būsiąs paskirtas ar gen. Wedemeyer ar gen. Clark. Pirmasis yra JAV vyr. štabo planavimo skyriaus v-kas, antrasis VI-sios armijos vadas Amerikoje.

JAV STIPRINASI ŠIAURĖJE

AP iš Vašingtono praneša, kad Amerika nuo 1949. VII. 1. padvigubins savo kariuomenę Alaskoje ligi 13.200 vyrų (buvo 7.000). Europos gegėgėgiūsiū sumažintos 4.000 vyrų iki 92.000 karių. Toliauusiūse Rytuose JAV nedarys pakeltimū, palikdama 127.000 karių. Taip pat ir Trieste liks 5.000 vyrų. NYHT

RAKETA PASIEKĖ 250 MYLIŲ

Amerikoje, White Sands vietovėje II. 25. buvo įvykdytas bandymas su naujo modelio ra-

keta, kuri pasiekusi 250 mylių aukštį.

Raketa svėrusi 15 to ir turėjusi 60 pėdų ilgį. Esą JAV armija šioje bandymų srityje yra pažengusi gerą šuolį priekin.

NYHT

30 milijonų musulmonų laukia išsivadavimo iš Sovietų Sąjungos

„La libre Belgique“ (31. 1. 1949) aštriai pasisako prieš sovietus, kurių valdžioje pagal 1939 m. duomenis buvo 53% gyventojų, kurie nieko bendro su rusų tauta neturi. Be to, šis skaičius žymiai padidėjo dėl paskutinių aneksijų...

Visos tautinės grupės turi tvirtą tautybės pajutimą ir sunkiai pakenčia raudonąją priespaudą. 1941 m. Raudonoji armija buvo išvyta iš Lietuvos ir Latvijos ne vokiškų dalinių, bet lietuviškų ir latviškų vietinių dėka.

Menkai tepažįstamas šitas Sovietų istorijos lapas, bet kai kurie faktai aiškiai parodo mavišumą neapykantą raudonajam tironui.

1945 m. pabaigoje 4 autonominės sovietų respublikos: vokiečių Volgos respublika, kalmukų, Krymo totorių ir Kaukazo čečėnų-irigūnų respublikos buvo išbrauktos iš politinio Sovietų Sąjungos žemėlapių, jų gyventojai ištremti į Sibirą.

Nuo 1920 metų Kaukazo istorija laistoma krauju. 30 milijonų Rusijos musulmonų padalinai 6 sovietinės, 9 autonominės respublikos ir 5 autonominės srities. Prieš šiuos tautinius vienetus kova pasiekė aukščiausio laipsnio 1938 m. didžiojo valymo metu. Per praėjusią karą daugiau kaip milijonas musulmonų buvo mėsia ir pirmasias linijas. Nežiūrint visų priespaudų ir valymų, sovietai dar vis bijo musulmonų sukilimo ir jų galimos emigracijos.

Galima būtų įsivaizduoti Pakistano ir Afganistano sąjungą ar bent Vaziristano. Si sąjunga galėtų stiboriai paveikti sovietines musulmonų respublikas. Jei ši proga nėra išnaudojama prieš sovietinio nusistatymo valstybių, ji lengvai gali pereiti į sovietų rankas, ir tada galima laukti Afganistano ir šiaurės vakarų Indijos susovietinimo.

Prie ofenzyvos prieš sovietų režimą Azijoje turėtų prisidėti tiesioginė akcija į Europoje. Šio meto centrinės Europos įvykiai rodo, kad Maskva turi griežtai reaguoti prieš daugelio valstybių norą nusikratyti sovietinio jungimo. Čekoslovakijoje sukilimas esąs numalšintas, Jugoslavijoje Tito griežtai replikuoja į Maskvos kaltinimus ir pan. Sovietų Rusija turi rimtų sunkumų, kuriuos Sąjungininkai turėtų išnaudoti.

(„G. S.“ Nr. 3)

Pasikėsinimas prieš Staliną

UKRAINIEČIŲ IR GUDŲ PARTIZANŲ SUOKALBIS. — NETAIKLŲS ŠŪVAI PARADO METU. IŠAKYMAS TYLĖTI

Turkų laikraštis „Kumgiri“ paskelbė sensacingą žinią, kad pr. m. spalio pabaigoje keliais šūviais iš tanko buvo mėginta nušauti Stalina. S. m. sausio ir vasario mėn. sensaciją apie nepavykusį atentatą prieš raudonąjį despotą pakartoj vokiečių „Die Strasse“, ukrainiečių „Cas“, gudų „Backausčyna“ ir „Belaruskaja Slova“ ir kt. laikraščiai.

Spaudos informacijomis, Stalinas 1948 m. spalio pabaigoje dalyvavęs naujųjų tankų rinktinės „Stalin ŠC“ kovingumo demonstravime. Šių moderniausių sovietinių tankų demonstravimas buvo suroktas Gorkio

(buvusio Zem. Naugarduko) miesto apylinkėse. Kai po tankų manevrų rinktinė defilavo po Staliną ir kelis generolus, vienas tankas staiga sustojo ir iš jo į Stalino ir jo palydos pusę nuaidėjo keli šūviai. Nė vienas jų nepataikė į taikinį.

Prie neįtikimo tanko tuoj puolė NKVD komisarai. Tanko komendantas rado jau negyvą. Tanko telegrafininkas paaiškino, jog iš desperacijos, kad atentatas nepavyko, jis savo automata nukreipė į tanko komendantą ir jį nušovė, o po to savo ginklą po angą išmetė.

Tardomas telegrafininkas pa-

reiškė, kad jie, suistare su ukrainiečių ir gudų partizanais, buvo suprojektavę nužudyti Staliną, pasinaudodami tankų manevrų proga.

Papildomai pranešama, kad pasikėsinimą suorganizavo Ukrainiečių Pasipriešinimo Armija — UPA ir gudų partizanų organizacija „Juodoji katė“.

Sužadintas šūvių iš raudonojo tanko, Stalinas tuoj pat pasitraukė iš stebėjimo vietos, o padėjėjams išakė šį įvykį laikyti griežiausioje paslaptje. Nepaisant to, ši žinia rado spragą geležinėje uždangoje ir per Turkiją

GALBŪT, GALIMA KITAIP?

DĖL MAŽOSIOS LIETUVOS LIETUVIŲ ĮJUNGIMO Į LTB

(Str. diskusijos)

Šių eilučių autoriui, kaip gyvenimui ilgesni laiką Mažosios Lietuvos, labai arti širdies tie reikalai. Gyvenant Slezvig-Holšteine ir aktyviai dalyvaujant bendruomeniniame gyvenime, tenka su M. Lietuvos lietuvius liečiančiais klausimais dažnai susidurti, juo labiau, kad Slezvig-Holšteine jų nemaža gyvena stovyklose ir dar daugiau už stovyklos ribų.

Savo laiku LTB Centras, kartu su M. Lietuvos Taryba susitarė visus M. Lietuvos lietuvius, gyvenančius už stovyklų ribų, įjungti į LTB. Be abejo, vadovauti labai gerai noraus ir turėta labai gražių vilčių. Tačiau tegul bus leista viešai pasisakyti dėl tų nutarimų pasisekimų praktiškai juos vykdančių ir pamėginti paieškoti kitokių išeities.

Gyvenimas parodė, kad už stovyklų ribų gyvena mūsų broliai, M. Lietuvos lietuviai, gyvena gerokai skirtingose nuo DP sąlygose ir negali prisitaikyti prie LTB gyvenimo dėl įvairiausių priežasčių. Todėl ir tas įjungimas, kur jis mėgintinas įvykdyti, ir liko daugiau tik popieriuje. O ten, kur atsirado kiek didesnis jų skaičius vienoj vietoj ir kur susidarė atskira LTB apylinkė už stovyklos ribų gyvenančių mūsų tautiečių, vadovų bei įsimaišė visi ne M. Lietuvos kilmės žmoniai ir iš to kyla skaudžių negalavimų.

Pasvarstijame viešai, ar nebūtų geriau laikyti ir toliau M. Lietuvos Tarybą su savo poskyriais kaip atskirą, pačios Tarybos kontroliuojamą, organizaciją, kurios nariai būtų įpareigoti visokiomis progomis artimai bendradarbiauti su stovyklose gyvenančiais tautiečiais ir kad visi LTB nariai būtų įpareigoti visokeriopai remti Mažosios Lietuvos lietuvių veiklą. Man rodo, kad tokia padėtis būtų aiškesnė ir organizaciniu atžvilgiu gal tikslingesnė. Visi lietuviai skaitytųsi tremtiniai, galėtų net gal ir tuo pačiu ar panašiu statutu vadovautis, tačiau dėl labai skirtingų gyvenimo aplinkybių pats organizacinis darbas faktiškai turėtų būti atskirai vykdomas ir atskirai Mažosios Lietuvos autoritetų kontroliuojamas. Silaulai ir kvičėi atitinkamas institucijas tuo klausimu pagalvoti.

DĖL TAUTINIŲ ŠVENČIŲ MĖNINIS PROGRAMOS

Ne pirmą kartą susiduriame su faktu, kad tautinių švenčių metu mūsų menininkai šalies

vo tautinių kūrinių atlieka ir svetimus kūrinius ir net svetima kalba, pavyzdžiui, dainuoja vokiškai, itališkai ir pan. Visai nebuvinant soviniams, o tik paprastai lietuviškai galvojančių, atrodė, būtų tikslinga savo visuomenės ir kvičėi švenčių atžvilgiu, jeigu bent tautinė šventė būtų branginama sava kūryba ir sava kalba, juo labiau,

BE NAMŲ NEGERAI...

Tolimame Anglijos užkampyje gyvena mano bičiulis prieš kokių pusmetį su truputį kartėlio rašė man, kad gavęs iš Kanados žinią, jog jo draugas džiaugiasi jau nusipirkęs automobilį. Ak, girdi, o kada gi mes pradėsime automobilius pirkti? Tokių vilčių nei jis, nei aš neturime. Kai aš pats nepretenduoju automobilių savininku ir neįsivaizduoju jokio skausmo, jei kuris nors mano bičiulis ar pažįstamas gyvenime prasilaužia ir aukštesnę turtingą padėtį, tai ir savo bičiulį raminau humoristinėmis idėjomis. Parašyk, sakau, į Kanadą, kad ir tu neturi kuo skustis: jei jis automobilį pirko, tai tu jau ruošies įsigyti triukškus namus.

Šiandien, žiūriu, anas mūsų kiti susirašinėjimas pasidarė lyg aptarimas simbolių, apibūdinančių šiuos abiejų kraštų lietuvių rūpesčius, jei iš viso tai galima rūpesčiai vadinti.

Kanadon atvykusieji tremtiniai perka motociklus, automobilius. Jie šiomis priemonėmis nori nugalėti didelius šio krašto atstumus.

O kam automobilis vargšui tremtinui Anglijoje? Tai būtų prabanginė prekė, kurios nėra net kur naktiai padėti. Ar man, ža čia geležinkelio, autobusų, ar yra kokio nors vargo susisiekti? Geriau jau turėti savo pastogę, kad nerikėtų įkylėti svetimiems. Pasak poeto VI. Slaičio, svetimas dangus ir taip skersadrikiuodamas žiūri. Todėl lietuviai Anglijoje ir perka namus, o nusipirkę džiaugiasi ta laisve, kuri jiems ateina ir jų pačių namus. Kai kurie atsisako padoresnio kšnio, kol įsigys savo namų raktus; nemaža pavargsta, bet savo pastogėje praleidę pirmąją naktį, vėl atsigauja, tarytum tie namai jiems būtų atnešę dalelę anos kadaise savo krašte buvusios ramybės.

Ne man čia pranašauti, kurių namų savininkų dalis sugrįš namo namų pelenose statyti namų. Tenoriu parodyti, kas vyksta. Namų savininkų skai-

kad tos savos kūrybos juk mums netrūksta ir su ja rodytis tikrai negėda. Tokie numeriai atsiranda, be abejo be jokios blogos valios, bet dėl perdidelio mūsų universalizmo tada, kada tai yra visai nereikalinga. Kvičėi visus kultūrinius ir kai atkreipti dėmesį ir ypač emigracijos akivaizdoje ryžtis tautinių pasirodymų proga daugiau branginti lietuvišką kūrybą ir lietuvišką žodį.

K. Mockus

me apie blogas Maž. Lietuvos lietuvių gyvenimo sąlygas vokiečių tarpe.

Latviai 18 val. buvo suruošę atskirą Lietuvos nepriklausomybės minėjimą savo gimnazijoje, kuriame paskaitą laikė tos gimnazijos direktorius. Jis savo taisyklę paskaitoje palietė ir Maž. Lietuvą ir palaikė mūsų pretenzijas į visą šį kraštą. Iš jo paskaitos buvo matyti, kad prelegentas yra puikiai susipažinęs su Mažosios Lietuvos problema.

19 val. įvyko LTB iškilmingas minėjimas didžiojo salė. Po minėjimo buvo bendra. LTB suruošė vakarienę. Iškilmingam minėjime ir vakariene dalyvavo ir visi Mažosios Lietuvos skyrių atstovai, kurie pareikšė savo džiaugsmą ir padėką už galimybę dalyvauti po ilgą metų kartų su broliais visiems lietuviams tokioj brangioj šventėj. Ne vienas iš jų iš susigraudinimo apsišverė.

Kad Mažosios Lietuvos lietuvių galėjo Stokceno dalyvauti suvažiavime ir iškilmingam minėjime, galima skaityti nuopelnu p. p. Nasvyčio ir LTB apylinkės pirmininko. Bet ypatingai užsitarnavo p. Jonas Jurkšaitis, apie 10 metų tarnavęs Klaipėdos krašto įstaigose, kuris atliko visą suvažiavimo organizacinį darbą ir sudarė suvažiavimui sąlygas.

Iš tokio bendradarbiavimo su broliais iš Didž. Lietuvos galima tik pasidžiaugti. Tai yra pavaldys kitoms LTB apylinkėms. Taip pat reikia su džiaugsmu konstatuoti Lietuvių-Latvių vienybės valdybos Mažosios Lietuvos reikalų supratimą ir mūsų teisėtų reikalavimų palaikymą. Ir latviai yra užinteresuoti, kad visa Mažoji Lietuva ir Vilnius būtų teisėto šeiminingo rankose.

E. Simonaitis

— Frankfurtas. Amerikiečių ir Britų zonoje nuo sausio 31 d. bedarbių skaičius padidėjo 81.636 ir vasario 15 pasiekė 1.019.426 bedarbių.

— Ottawa. 1948 m. Kanados pramonės gamyba, palyginus ją su prieškarinių laikų pramonės gamyba, padidėjo dvigubai.

GAL PASKUTINĮ JAU KARTĄ...

LAISVAS REPORTAŽAS IŠ L. T. RAŠYTOJŲ D-JOS LITERATŪROS ŠVENTĖS SCHWÄBISCH GEMÜNDE

Pro Svabijos sodus pateka dangopli menūs spindintys. Pakimba tarp medžių šakų, sakytum, padykė kaimo pusbernių būtytės Petrošiaus kepurė naująja, su žibaniu lakiniu matiku, Saukėnų šventoriaus liepon Velykų naktį imė. Ai, nebus tai kampininko Petrošiaus kepurė, nes kopia jis aukštyn nuo šakos ant šakos ir savo šviesybė baltai nužeria stogus trylikos didelių ir šaltų mūro bloku, taisyklingai išsikišusių aplink didelę keturkampę aikštę. Kitados šilumos mūruose ir aikštės garsiai šūkavo savo gerklėmis viename sviete pagarsėje prūsų feldfelbiai. Tačiau junkerių karo šūkliai jau senokai čia nutilo, nes pasirodė, jog kacetais, masinėmis žmogžudystėmis, kitų tautų pavergimais, apgaulem ir kruvinu smurtu „naujosios Europos“ neša galima sukurti. Gi feldfelbiai, gavę per kepurę, užčiaupė savo reikšmingus snukius ir nuėjo naudingo darbo dirbti.

Betgi šitos feldfelbių tautos blėdžių padariniai išliko šitose mūruose iki šiandien: dabar čia viešpatuoja liūdesys, ašaros ir skausmas, nes čia gyvena sunumuroti žmonės, tie tuščios dėžės — nebeturį nieko.

Ateina naktis į šitą miestą tyliai ir slaptai. Mūrai, apgaubti tamsoje šešėliu, atrodo paleikėviui nykius ir sopulingus. Čia daug kartybės ir nevilties. Bet anuo metu pranašas Jozuė papūtė savo triubą — ir nuo jos trenksmo Jerikono mūrai sugriuvo. Tačiau šiandien užkeiktai mūrai negrįžta nuo benamių ašarų, vargo, širdperšos, maldų ir našlaičių skundo.

Šis miestas yra vienas iš tu daugelio keistų miestų, kurie metalai iš metų bevilčiai vis laukia pranašo, nuo kurio triūbos garso sugriūtų kartybės ir nevilties mūrai. Šis miestas — Schwäb. Gmündo lietuvių tremtinių stovykla...

1949 m. vasario 15 d.

O ras jau toks švelniai galvinantis, toks malonus. Anksti čianojas ateina pavasaris iš žydriųjų pietų benamių džiaugsmui. Nors ir be yturėlių, be iškilmingų paskaitų koncertų pajusio sezono atidarymų, be paslaptingojo burtininko mostelės, kurio pirmosios paklausos lietuviškos žibutės ir linksmai nusijuokia Varnagrijų atslatėje. O Švabijos pavasaris yra tylus, niūrus kaip ir šio krašto žmonės. Jis svetimas mūsų siečiai, nelietuviškas.

Kun. J. Tamulį. Įžengs ir jo mažutį kambarėlį, tuoj pastebi ant radio aparato tautinę trispalvę, o šalimais australių ir amerikiečių vėliavėles. Stalas apkrautas knygomis, laikraščiais, ateties projektais, laikais iš tremties, Amerikos ir Australijos įstaigų bei asmenų.

Kun. J. Tamulis nuosirdžiai pasakoja apie savo projektus, rūpesčius, pastangas padėti saviesiems tautiečiams. O to darbo ir rūpesčio pradžioje jam begalės, trūksta uolų pagelbininkų (kunigų ir kitų). Kun. J. Tamulio iniciatyva įsteigta Australijos lietuvių katalikų Sv. Kazimiero Draugija, kuri rūpinsis religiniais ir labdaros reikalais. Ją pripažino Australijos bažnytinė vyriausybė. Šimtai lietuvių iš visur jau kreipiasi į draugiją įvairiais reikalais, k. a. išskirti mums, darbo susiradimo, vaikų auklėjimo, nuosavybės įsigijimo, vertimai ir anglų kalbą ir t. t. Jauanūtė Sv. Kazimiero Draugija jau pradžioje rodo veiklumą, ir gyvuma: išleido savo „Biuletenį“ (rotatoriūmą), organizuoja Sydnėje pirmąjį lietuvių chorą, ruošiasi viešai Sydnėje atstovėti Lietuvos Globėjų Sv. Kazimiero šventei (tai šventė, atrodė, bus išleistas ir pirmasis — neperiodinis Australijos lietuvių žurnalas — „Užuovėja“, spausdintais spaustuvių. Be to, atrodė, neužilgo bus sukurta Sydnėje pirmoji Australijos lietuvių katalikų parapija.

P. Sirgedas (Pabaiga)

MINISTERIO LOZORAČIO KALBA

PASAKYTA NEPRIKLAUSOMYBĖS ŠVENTĖS PROGA LIETUVIŲ KOMITETO ITALIJOJ PIRMIŠIME, DALYVAUJANT J. EM. KARDINOLUI J. PIZZARDO.

Viena Lietuvos valstybinio gyvenimo tradicijų, dargi — viena jo institucijų buvo, įprotis mūsų valstybinę šventę ir iš viso kiekvieną svarbų tautos gyvenimo įvykį švęsti bažnytinėje ceremonijoje. Dabartiniai okupantai stengiasi mūsų krašte visomis priemonėmis persekoti ir pašalinti šitą tradiciją. Kas šiandien Lietuvoj atvirai atliktų bažnytinę apeigą už Lietuvos gerovę, rizikuotų būti okupacinės valdžios nubaustas lyg už svetimos valiutos kontrabandą. Aukštieji tikybiniai, tautiniai ir moraliniai principai, kurie yra būtini civilizato ir laisvo gyvenimo pagrindai, ateizmo jėgoms tėra svetimos vertybės, kurias reikia išimti iš apyvartos ir pakeisti cinikiškais vadinamosios progresyvinės demokratijos melais.

Šiominis aplinkybėmis Sv. Mišios, kurias Jūs Eminencija teikėtės atlaikyti už Lietuvą, įgyja ypatingos, brangios mums reikšmės ir sudaro didelės šviesos spindulį, apšviečiantį kelią, kurį mes, lietuviai, esame pasirinkę pasiekti mūsų tikslui, būtent, mūsų Tėvynės laisvės atstatymui.

Nėra reikalo slėpti, kad Romos lietuviams susirinkus čia pareikšti nuolankią pagarbą Jūsų Eminencijai ir širdingai pasveikinti visus, kurie malonėje atsilankė į šį susirinkimą, mūsų širdys yra apimtos didelio liūdesio. Iš tikrųjų, mūsų kraštui vis tebesant svetimoj okupacijoj, nežmoniškos teroras pastato mūsų tautą į sunkiausią padėją.

Padėties, kurioje yra Lietuva, o taip pat ir kitos Centro bei Rytų Europos tautos, sunkumas, buvo senesniai dar kartą įrodytas kriminalinio pasikėsinimo prieš vieną aukščiausių Bažnyčios atstovų. Niekšiški veiksmai, palietę Kardinolą Vengrijos Primumsindzentę yra neišvengiamai pasekmė tos tvarkos, kuri brutališka jėga yra primesta de-

simtims milijonų žmonių. Esztergomo arkivyskupas priklauso ilgalai, nesukalčiuojamai viršinei nekaltų aukų, kurios jau yra kritusios ir dar kris ateičiai Lietuvoj ir kitur, parbloktos smūgių, nukreiptų tiek prieš tikybos, tiek prieš tautų ir atskirų žmonių laisvę.

Tačiau dabartinė padėtis nėra galutinė. Ji bus pakeista, kai tarptautinė bendruomenė nuspręs eliminuoti tas jėgas, kurios ruošia civilizacijai moralinę, politinę ir technišką katastrofą. Tik tada, taip pakeitus padėtį, bus galima nustatyti tikrąją tautą, tai yra, tautą pagrįstai paremtą tautos neteisėjų atlytymu. Šitoj tautoj ir Lietuva atgaus savo nepriklausomybę.

Todėl šio momento liūdesys nesumažina nei mūsų pasiryžimo, nei mūsų pasitikėjimo ateitimi.

Prasdydamas Jūsų Eminenciją teiktis priimti mūsų labai širdingą padėką už Jūsų palankumą, aš su pagarba lenkiuos prieš Jūsų palaimintą kardinolišką purpurą, kuriam pastaroji Bažnyčios kunigaikščio kančia suteikia naujos pažibos.

Ponios ir Ponių, taip pat nuosirdžiai dėkoju Jums už Jūsų simpatijas, pareikštas Lietuvai.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Lithuanian Bulletin. Published by the Lithuanian American Council. Vol. VI. November-December, 1948. Nr. 11—12. Turinys: Lietuvių Tarybos Amerikoje memorandumas JAV Prezidentui, R. Spalio rekonstruota Laisvės kovotojų mirtis, Lietuvos rezistencinio sąjūdžio memorandumas Jungt. Tautoms, Latvijos Nepriklausomybės 30 metų sukaktis, Jurgis Saulys, išsilavinęs kankinys kun. Dr. Pranas Petraitis mirė tremtyje, Dr. Jurgio Baltrušaičio st., Lietuvių liaudies menas' tęsinys, Bibliografija, Užsieniečių studentų draugijos Britų zonoje

— Gal jau paskutinį kartą čia mes visi draugėje taip skaitlinėjame...

Kur kitkart buvo vokiškųjų militaristų šieno daržinė, šiandien susirinko čionajos ateiviai užu dviejų tūkstančių kilometrų, traškančių griučių ir legendarių didvyrių šalies palikuonys... išstremti lietuviai. Savo Tautos Nepriklausomybės šventės išvakarėse susirinko pagerbti savo gražiųjų literatūrinių tradicijų. Paklįsta uždanga. Scena dekoruota girliandomis, tautinėmis spalvomis ir rašytojų emblema-plunksna. Iškilmingą akciją atidaro Lietuvių Tremtinių Rašytojų D-jos Pirmininkas St. Santvaras. Tylos ir susikaupimo minutė pagerbti tremtyje ir tėvynėje mirę rašytojai.

Garbės vietas užima laureatai, garbės prizuojamas.

Daug ugninių kalbų, širdingų rankų paspaudimų, daug gėlių, dovanų, dovanėlių. Dar daugiau plojimų, lietuviško džiaugsmo ir širdies. Ir gilių atsidusėjimų:

— Gal tai paskutinį kartą išstremime...

Kalba amerikiečiai: I. Rovaite ir J. Valaitis. Jų žodžiai tokie nuosirdūs ir ugningi. Jie yra čia gyvyis simbolis, jog mes nesame palikti vieni savo likimui...

— Gal tai paskutinį kartą išstremime...

Kai Grigo Ratai apsisvertė tamsiam danguis aksome viršum mūsų galvų, suskambo mūsų „miesto“ bažnyčios varpai. Kokie ten varpai... — medyje pakabintas paprastas „konkalas.“ Bet jo balsas mums grąžinys už vokiškojo muisterio iškilmingą varpų gaudimą. Tyli ir susikaupę žmonės vakaro šešeliuose eina per aikštę ir nuolatį pastatą. Kitkart čia buvo kareivinių arkliedės — čia buvo keikdavos feldfelbiai. Dabar tremtinių bažnyčia. Nėra nei aukso nei sidabro, nei žibėjimo žemiškojo. Apleistos arkliedžių sienos, cementinės grindys, o tolimoji žiba lietuviško stiliaus altorius. O tu, tremtinio kuklusis dievnamas, kas mainys tavę į spindintį katedrą? Ten yra žemiška puošnybė, o čia nepalaužiamos dvasios tvirtovė. Tarp mūsų geležinė uždanga yra neperžengiamas: ten puošnūs Dievo namai paverčiami arkliedėmis, o mes arkliedės paverčiame Dievo namais.

Vasario 16 išvakarės. Gedulingos pamaldos už žuvusius ir dabar žūstančius dėl Lietuvos laisvės. Juodas gedulo grabas. Žvakės spinksi tarp žalumynų. Nė vieno čia nėra veidė, kuriame neviešpatuotų skausmas ir gilus susikaupimas. Tremtyje švenčiame jau penktą kartą Nepriklausomybės šventę, laisvą, nė kieno netrukdomą. O tenai broliai tėvynėje... Žudomi, kankinami ir tremiami. Ne vienas šį vakarą miršta gilios pusnyse pašautas už tai, kad mėgino iškelti laisvos tautos simbolį — mūsų trispalvę. Kalmai ir miestai šį vakarą skęsta prieš amžinojo teroro, partizanų pėdos nužymėtos krauju...

Savo mintyse mes nuskrečiame ir ten. Ji vagys prislenkame prie savo namų, prie gimtųjų sodybų ir pro alyvų krūmus žiūrime į langus, norėdami pamatyti mums brangų veidą. Bet ten tamsu, tuščia ir nyku. Ten nebėra nė vieno... Tik vienšalis pelėda klaičiai ūkteli kaž kur...

Mes nukeliaujame ir vienšalis gimtojo kaimo bažnytelę pamilsime. Ten pilna vyrų. Barzdoms apžėlę, veidai niūrus, bet ryžtingi ir šalti. Ant pečių automatai, už diržų granatos, rankose rožančiai. Ten mes pamatome savo brolius ir savo artimuosius. Tyliai, tyliai groja vargonais, prie altoriaus dega žvakės ir sklaidžia malonų kvapą. Mes jį pažįstame — tai kvapas lietuviško vaško...

Staiga viskas dingsta iš akių. Mes vėl pasijuntame besą čia... Pragyta choras sopulingai: — Apsaugok, Aukščiausias tu

memorandumas dėl studentų emigracijos problemų, JT priimta Žmogaus Teisių deklaracija, Jungtinis Amerikos lietuvių frontas, J. E. Vysk. Vinco Brizgio vizitas Amerikoje ir išlaisvinimo jėgų koordinacija.

Current News on the Lithuanian situation. Vol. VI. No 17-18 (94-95). Compiled by Lithuanian Legation, Washington, D. C. November-December, 1948.

Turinyje: Lietuvos Ministerio Dr. Jurgio Šaulio atminimui, Pabaltijo atstovų memorandumas III JT sesijai, Pabaltijo tremtinių Svedijoje ir Lietuvių skautų memorandumai, Zinios iš sovietų okupuotos Lietuvos, Reakcijos ir prieš pabaltiečius nukreiptus žygius, Lietuvių veikla čia ir kitur, Pareiškimai apie Pabaltijo valstybės ir knygos ir straipsniai.

mylimą šalį, Kur mūsų sodybos, kur bočių kapai... Ir ašaros vilgo tremtinio akis...

— Gal jau paskutinį kartą čia mes visi draugėje taip skaitlinėjame...

Dar tik vakaras savo juodais sparnais gaubia išstremtųjų mėsą, o mūro blokuose vienas po kito gęsta žiburai.

Tūkstantinė minia susirenka į salę. Čia daug benamių tautiečių iš visų zonų, brangių svečių ir viešnių. Ir visų širdys čia plaka vienu džiaugsmu, ir visų lūpos čia kartoja:

— Gal jau paskutinį kartą čia mes visi draugėje taip skaitlinėjame...

Kur kitkart buvo vokiškųjų militaristų šieno daržinė, šiandien susirinko čionajos ateiviai užu dviejų tūkstančių kilometrų, traškančių griučių ir legendarių didvyrių šalies palikuonys... išstremti lietuviai. Savo Tautos Nepriklausomybės šventės išvakarėse susirinko pagerbti savo gražiųjų literatūrinių tradicijų. Paklįsta uždanga. Scena dekoruota girliandomis, tautinėmis spalvomis ir rašytojų emblema-plunksna. Iškilmingą akciją atidaro Lietuvių Tremtinių Rašytojų D-jos Pirmininkas St. Santvaras. Tylos ir susikaupimo minutė pagerbti tremtyje ir tėvynėje mirę rašytojai.

Garbės vietas užima laureatai, garbės prizuojamas.

Daug ugninių kalbų, širdingų rankų paspaudimų, daug gėlių, dovanų, dovanėlių. Dar daugiau plojimų, lietuviško džiaugsmo ir širdies. Ir gilių atsidusėjimų:

— Gal tai paskutinį kartą išstremime...

Kalba amerikiečiai: I. Rovaite ir J. Valaitis. Jų žodžiai tokie nuosirdūs ir ugningi. Jie yra čia gyvyis simbolis, jog mes nesame palikti vieni savo likimui...

— Gal tai paskutinį kartą išstremime...

Kai Grigo Ratai apsisvertė tamsiam danguis aksome viršum mūsų galvų, suskambo mūsų „miesto“ bažnyčios varpai. Kokie ten varpai... — medyje pakabintas paprastas „konkalas.“ Bet jo balsas mums grąžinys už vokiškojo muisterio iškilmingą varpų gaudimą. Tyli ir susikaupę žmonės vakaro šešeliuose eina per aikštę ir nuolatį pastatą. Kitkart čia buvo kareivinių arkliedės — čia buvo keikdavos feldfelbiai. Dabar tremtinių bažnyčia. Nėra nei aukso nei sidabro, nei žibėjimo žemiškojo. Apleistos arkliedžių sienos, cementinės grindys, o tolimoji žiba lietuviško stiliaus altorius. O tu, tremtinio kuklusis dievnamas, kas mainys tavę į spindintį katedrą? Ten yra žemiška puošnybė, o čia nepalaužiamos dvasios tvirtovė. Tarp mūsų geležinė uždanga yra neperžengiamas: ten puošnūs Dievo namai paverčiami arkliedėmis, o mes arkliedės paverčiame Dievo namais.

Vasario 16 išvakarės. Gedulingos pamaldos už žuvusius ir dabar žūstančius dėl Lietuvos laisvės. Juodas gedulo grabas. Žvakės spinksi tarp žalumynų. Nė vieno čia nėra veidė, kuriame neviešpatuotų skausmas ir gilus susikaupimas. Tremtyje švenčiame jau penktą kartą Nepriklausomybės šventę, laisvą, nė kieno netrukdomą. O tenai broliai tėvynėje... Žudomi, kankinami ir tremiami. Ne vienas šį vakarą miršta gilios pusnyse pašautas už tai, kad mėgino iškelti laisvos tautos simbolį — mūsų trispalvę. Kalmai ir miestai šį vakarą skęsta prieš amžinojo teroro, partizanų pėdos nužymėtos krauju...

Savo mintyse mes nuskrečiame ir ten. Ji vagys prislenkame prie savo namų, prie gimtųjų sodybų ir pro alyvų krūmus žiūrime į langus, norėdami pamatyti mums brangų veidą. Bet ten tamsu, tuščia ir nyku. Ten nebėra nė vieno... Tik vienšalis pelėda klaičiai ūkteli kaž kur...

Mes nukeliaujame ir vienšalis gimtojo kaimo bažnytelę pamilsime. Ten pilna vyrų. Barzdoms apžėlę, veidai niūrus, bet ryžtingi ir šalti. Ant pečių automatai, už diržų granatos, rankose rožančiai. Ten mes pamatome savo brolius ir savo artimuosius. Tyliai, tyliai groja vargonais, prie altoriaus dega žvakės ir sklaidžia malonų kvapą. Mes jį pažįstame — tai kvapas lietuviško vaško...

Staiga viskas dingsta iš akių. Mes vėl pasijuntame besą čia... Pragyta choras sopulingai: — Apsaugok, Aukščiausias tu

— Gal jau paskutinį kartą čia mes visi draugėje taip skaitlinėjame...

— Gal jau paskutinį kartą čia mes visi draugėje taip skaitlinėjame...

— Gal jau paskutinį kartą čia mes visi draugėje taip skaitlinėjame...

— Gal jau paskutinį kartą čia mes visi draugėje taip skaitlinėjame...

— Gal jau paskutinį kartą čia mes visi draugėje taip skaitlinėjame...

— Gal jau paskutinį kartą čia mes visi draugėje taip skaitlinėjame...

— Gal jau paskutinį kartą čia mes visi draugėje taip skaitlinėjame...

— Gal jau paskutinį kartą čia mes visi draugėje taip skaitlinėjame...

MES TURIME IŠMOKTI LAUKTI

Taip Nėlė Mazalaitė teigia savo „Legendose apie ilgęsi“. Man dedas, šitas motyvas (ar šūkis) lyg raudona siūlė eina ne tik per „Žolines legendas“, bet per visą legendų rinkinį. „Knyga, kaip autorė pastebi, parašyta mūsų neatsisveikintoms motinoms, kurias — ten pavertuose namuose — nužudė ilgesys.“

Beskaitydamas „Liepsną Žaizdoje“ užtinki šitokią sąvoką: „... aš matau, kaip kalnų viršūnėje liepsnoja užrašas: „Vargas tiems, kurie skriaudžia, vargas tiems, kurie vagia savo artimui motiną, kūdikį, sielą ir tėviki, vargas tiems — jie žus — ir viešintės pėdsakas po jų liks niaurus prisiminimas kaip perspėjimas kitiems amžiams. Vargas, vargas jiems, teisybė artinasi“. Gal būt, gal būt ateis teisybė, bet kas man, jeigu aš nematysiu daugiau Tave, mano Motina — jeigu mūsų žemė liks tuščia ir sunaikinta — kas mums iš teisybės.“

Bet iš šito nedieviško šauksmo negalima padaryti išvada, kad autorė pasakė nusiminime ir neviltyje. Taip teatrodė iš pirmo įspūdžio. Juo toliau skaitai, juo ryškiau matai, kad motinos paveikslas didžiausias lietuvių budėjime šlapus ir anapus geležinės uždangos visuotiniui susilieja su kovojančios ir kenciančios Tėvynės atvaizdu. Pačioje baigiamoje autorė vėl netarpiškai pargrįžta prie motinos, bet jau susvarstius Tėvynės kančios sunkybę ir motinos (Tėvynės vienos dalelytės) palaiminančias ašaras. Taigi, apskritai imant, visos legendos tėra viena didelė giesmė Tėvynei ir kovai už Tėvynės laisvę ir nepriklausomybę.

O iš kur — gal kas paklaus — ir prie ko čia mano iš autorės išrašytas šūkis, išsakęs išmokti laukti? Ana, autorės žodžiai, „visur, kur tik mes prisiliečiame, mes, tremties valkai, paliekame ugnies pėdsakus, mes, tarytumel iš pieno, esame nukaltai iš skausmo“. Ne individualaus skausmo, bet kolektyvinio, atseit — visos tautos skausmo vedami budime politinės emigracijos gretose. Laukti — šitai nereikiška nuleisti rankas ir kaip šipuliuokas plaukti kur srovė neša. Laukti — šitai, galima sakyti, yra labiau strateginis, bet ne taktinis veiksmas. Tik pasiklausykime Quislingo Nr. 1 (t. y. Paleckio) ir jo sėbrų iš NKVD kalbų per Vilniaus radiją ir per įvairių kominformo spauidinių. Visur sutartinai bandoma įteigti, kad laikas veikia tremtinių nenuadai. Ko jūs prisilauksite? — va, visų mėgiamiausias komunistų argumentas. Ir iš tikro, kai kas nebentena jėgų ir valios laukti. Žiūrėk, jei ir negrįžta ir anapus geležinės uždangos, tai Vokietijoje ar kur nors iš Vokietijos iškiles įminka ir gyvenimo kasdieninio smulkesnais, ir akla būties patogumų medžioklę, ir praranda savo kaip politinio emigranto vėidą. Politinis emigrantas, nepaisant kur jis besitiduria, prieš akis turi būti politinio emigranto vėidą. Politinis emigrantas, nepaisant kur jis besitiduria, prieš akis turi būti politinio emigranto vėidą. Politinis emigrantas, nepaisant kur jis besitiduria, prieš akis turi būti politinio emigranto vėidą.

pu politinis emigrantas žino, kad jo tikslas — laisva ir nepriklausoma Lietuva, o bet koks užsienio išskurdinimas tėra laikinis atsparos punktas. „Legendos apie ilgęsi“ yra politinis kovos plaktas. Dėl to ne lieži, bet džiaugtis tereikia, ir šlovė N. Mazalaitė, kad ji kaip rašytoja aktualiuosius tremties politikos uždavinius visai bendruomeni ir atskiriems politiniams emigrantams pakartojai sumania legendų forma. Tokios knygos kaip tik tinka dvasiai stiprinti. Kaip tokią visų pirmą ir sveikinamą.

... ir mano kraštą atėjo žmonės, bjauresni už vėliną, svetimi atėjo ten, raudoni nuo kulkų kraujo, jie nešė kartuves, kitų ir peilį! — ir politinio emigranto vėlė nerimsta danguje (o kaip gal nurimti ir apseiti be kovos gyvas žmogus?). „Aš noriu namo...“ kai mano kūnas gules gimtinės žemėje, mano darbai ir ilgesys paliks tenai — aš dekokius patekęs pas Tave, Tėve. Aš noriu namo...“

Kai kominformo agentai lyg šėtonas sunkia nuodu — „Jūs šauksitės teisybės vardo, iki ne teiksitis balso — o jį neatsileps. Jūs pardavinės ir dalinsis kaip vergus“ — mes politiniai emigrantai žinome, kad anapus geležinės uždangos „žmogūdiškos pavelkslai išstatyti garbinimui, o didvyrių kapai suardyti ir išniekyti“, ir mes, lyg anie Naujieji Metai iš „Pasakos apie pasakutinę viltį“ kartojame: „Tu

man duosi ženklą, Viešpatie, kada ateis laikas...“

Kiekvieną valandą atsiminti namą, kurią išskaitome iš „Legendos apie paukštį“.

„Kainai yra perlipami, vandeninė galima perplaukti, ir prieši sukumpia ant savo pačių kardų. Aš laikysiuos kantrybės, kaip tvirta lazda remsiuos ir ją...“

„Vasario legendoje“ matome, kaip šv. Juozapas, aplankęs kovojančius Partizanus („trobose ir miškų gėlmės burlasi jie — ir ne kaip pabėgėliai yra jie, ne kaip tie, kurie slapstosi — jie yra šeimnininkai, saugą savo lobį nuo pasituisių vilkų — jie teisingieji teisėjai išdėvinkams...“), jį lydejusiam tremtiniui įsako: „... turi būti sveturi ir kalbėti savo tremties broliams, kad lengviau audros sulaužys kalnykus, negu priespauda palaužs jų žemės žmones. Sulaikyk tu jų (t. y. tremtinių) ranką, iškelk jį godumui, girtavimui ir skriaudai, šauk jų širdis, kad pabustu, kalbėk, kad jie turi būti žmonės. Ir jūs būsite verti sugrįžimo...“

Gal kam tai atrodys moralai, pamokslininko triukai, oi, ne. Tai politinės emigracijos stiprybės ir sėkmingumo patį pirmą ir elementariojį sąlyga.

Pabaigai iš tikro tinka pakartoti J. Kruminio posmas iš šiai legendų knygai įžanginio eilėraščio:

O, kad jūs taptumėt, legendos, Gyvuoju žodžiu ir krauju.

J. Cicėnas

KNYGŲ VERTINIMO PARAŠTĖJE

Pulgis Andriusis savo jumoistine ir labai laisva plunksna „Mintys“ paskelbtame ilgame straipsnyje politines ir tautines aktualijas mūsų literatūroje pavadinęs „išvirkščiais kalbiniais“. Ir remdamasis motyvais, kad pirmasis pasaulinis karys savo baisybėmis nebuvo literatūriškai vaisingas, kad vidutinio lygio vaizduotojai, kaip Remarque, Dorgelės, Barbusė ir kiti, neišgalia buvo aktualūs, daro pagaliau išvadą, kad tendencija išvirkščiais kalbiniais gaudinti žmones yra pokario mylimiausias kūdikis, kurį paglostyti niežtičiai nagai kiekvienam rašto žmogui. Tai yra negailestingas maulinas, savo smulkia iškaltois knygapusemis sumales bet kokį originalumą, asmenybinių iškilumų. Vaizdžiai ir stipriai pasakymą. Kiekvienam autoriui gresia iš dievaitės Aktualijos pavojai tikrai yra dideli ir gerai jie J. Andriusio suvokiami. Tačiau šis straipsnis vis dėlto kyšo aštri tendencija negailestingai sumalti visus tuos mūsų rašytojus, kurie vienu ar kitu būdu savo kūryboje yra lietuviškai aktualūs.

Neteisus yra Pulgis Andriusis teigdamas, kad aktualinių knygų amžius esąs tik toks ilgumo, kod atsisiras kas nors, kur parašys dar baisesnių istorijų (tai priklausys ne nuo knygos bausmo, bet nuo sugebėjimo vaizduoti jamąjį turinį meniška sudoroti); neteisus jis yra ir teigdamas, kad mūsų knygos yra liečiama „DP publicistika, kuri nieko ne išsprendžia, yra bergždžia, visuose barakeliuose kasdien šimtus sykių kartojama, sėdint ant naru, laukiant eilėje mūlo dribusių“.

Neduo, Dieve, nesilium savo pastabomis ginti skorbūtinę rašyvi. Jie turi savo vietą, ir skaitytojai patys moka juos atskirti. Tačiau laukti, kol po kokio šimto metų gims koks Tolstojus ir iš archyvinio dokumento turį atkurs mūsų epochos vaizdą, būtų patarimas rašytojams padėti kovos vėlavą žūtūtinės tautos išlikimo kautynėse ir užsidaryti nuo tu sopulių, kurie kankina ne tik visus šios epochos žmones, ne tik tremtinius, bet ir patį rašytoją. Tai ir psichologikai būtų nelmanoma. O bendruomeniniui ir tautiniui atvilgiu būtų nepateisinama.

Kas daugiau, jei ne rašytojai poetai, jautriausiai išgyvena savo epochos tragizmą, įvykius ir sukrėtimus, nusivylimus ir vilstis. Kas labiau, kaip jie, intuityviai nujačia ateities kelius ir kovos kryptį? Kas už juos sugestvina pavaldą plunksną ir žodį? Kas labiau chaoso junta dėsningumą ir įvykių maištytę suvokia jų prasme? Jo elinlis tremtinys ar plunksnos nepavaldas tautietis gali tikėtis jam rūpimų problemų nušviestimo? Filosofai, publicistai, kalbėtojai ne visada pavyks taip prabilti, kaip prabyla poetas ar beletristas. O kadangi rašytojas yra dar labiau už kitus tautietius paauktas šiuo metu kovoti dėl mūsų gyvybinių reikalų pirmosios fronto linijoje, taigi ir jo duoklė dievaitėi Aktualijai yra jo gyvenamojo momento pareiga.

Žinoma, šį pareigą neatleidžia rašytojo iš meno tarnybos, neatpalaiduoja jo ne tik pasivirintą medžiaga meniškai suvokti, bet ir surasti tobulas, patrauklias ir originalias išraiškas formas. Ne-

lengvos tai pareigos. Jų tinkamas atlikimas reikalauja iš rašytojo ne tik tinkamo pasirėngimo, bet ir neabejotino talento ir pilno visų intelektualinių bei emocinių jėgų įtempimo.

Dėl to visai netikėtų šaipytis iš tu mūsų rašytojų, kurie su visu rimtumu atlieka pilietines savo pareigas, aukodamiesi ir įsijungdami plunksnos darbais ir didžiajį mūsų tautos kovą. Atsiminkime, kad tarp ginklų mūzos tyli, kad ginklams žvangant skamba trimčiai. Šiandien visa mūsų tauta yra žūtūtinės kovos pirmosios fronto linijoje. Dėl to nenuostabu, kad vietoje lyros ar kanklių ir po rašytojo plunksna suskamba trimto garai. Tai visai natūralu. Žinoma, meninio požiūrio gal tai ir ne visada bus labai vertinga, bet tautiniui atvilgiu — pateisinama ir reikalinga. Dėl to ir savo poetams, dainuojantiems apie svetimus kalnus, apie šiaurės pašvaistes, svetimą duoną, laivus palaužtomis būremis, rašytojams — atskleidžiantiems lietuvių ir iš viso žmogaus tragikią kančią, keliantiems pažūtančią dvasiją ir žadinantiems neviltyje viltį — turėtume būti atlaidesni už jų daromas kūrybines klaidas ir silpnības. Šiandien reikia šaukti visais balsais, kalbėti visomis galimomis priemonėmis, kad žūsta pasaulyje teisybė ir žmoniškumas, kad išties tautos atiduotos Rytų barbaro sunaikinimui... Mums ir beliko tik plunksnos ginklas. Bet o, kad jį galingas. Tiesa, mes šaukiamie pirmiausiai tik sau, nes mūsų kalbos didieji nesupranta. Bet ir sau šaukti yra reikalinga ir svarbu. O kad ir platusis pasaulis išgirstų, taip pat yra būdu, kuriais reikia pasinaudoti.

Garbė mūsų rašytojams, kurie sugebėjo rasti originalesnę formą, nors ir tarnaudami dievaitėi Aktualijai. Konkretiai kalbant, iš neseniai premijuotų mūsų grožinės literatūros knygų aktualiomis prabyla J. Jankaus „Naktis ant moru“ ir V. Mazalaitės „Legendos apie ilgęsi“. Kai pirmoji knyga pagausa mūsų savo realizmo brutalumą, tai antroji nukelia į pasakų plotmę ir spindi kristaliniai vaizkumu. Nei vienas, nei kitas veiklas, nors neišvengia publicistinio elemento, bet vis dėlto tai nėra eilinės barakelių istorijos, pasipaskotos pilkųjų žemonių apie dar pilkesnius reikalėlius. Tai yra visuotinės problemos. Gal ir jas ir nėra pilnai atsakyta, gal nevisur yra tobula ir tinkama meninė forma, bet tai yra „Liepsna žaizdoje“, negestanti ir nenumalšinama. Tai yra vienas mūsų egzistencinės kovos barų, o ne gasdinimas išverstais kalbiniais. Kai kada nors atelityje bus geresnės nuotikos, o dabartinės klaidkumos pėdsakus jau pradės išgraužti laiko dantys, galėsime ramiau ir blaiviau pažvelgti ir į dabartinius įvykius. Tada nebegals taip širdies ir rašytojo plunksna gaus neskubėdamas atrinkti gyviausius paveikslus, juos įgausti ir pukauss spindėjimo meno rūbus, o literatūros kritikas be jokios baimės galės visa tai išmatuoti pagal visokiausius kriterijus. O dabar, kai visa yra deganti žaizda, negi gali ramiai galvoti — ir rašytojas, ir kritikas. Bet šaukti reikia! Tai visų pilietinė pareiga, nors ji ir nedekingai.

Pr. Naujokaitis

— JA Valstybės 1948 metais buvo leidžiamas 1781 dienraštis, bendro 52 ml. egz. tiražo.

KOVA SU DEMONAIŠ

UŽGAVENIŲ PAPROČIŲ PABIRŲ ŽIUPSNELIS

RASO JUOZAS LINGIS

Nevalgykit lašinių,

Turiu peilį be kriaunų.

Prieš Velykas katalikų Bažnyčia pasninkavo 40 dienų, t. y. tiek dienų, kiek pagal evangeliją reikia atsisakyti visokių malonumų, reikia ir mėsos išleptą gomurį praplatinti prie liesios valgio. Užtat per Užgavėnes reikia atsisiegti — reikia ir atsilinksinti ir atsivalgyti, o valgyti daug ir riebiai. Lietuvoje seniau per Užgavėnes buvo valgomą 9—12 kartų. Seniausios lietuvių Užgavėnių valgis yra šūpinys — žirnių ar kruopų košė su kiaulės galva ar uodega arba su gaidžio pasturgaliu. Iš kitų valgių paminėti virtiniai (lašinučiai), laistytiniai, vėdaras, kunkis (žemaičiai), na, ir per mūsų visokius Užgavėnių balius taip išpopuliarėję blynai bei spurgos („pončkos“).

Per Užgavėnes gomurio lepinimas ir skrandžio apunkinimas sutinkamas visur. Darnioje, pvz., pirmadienis prieš Užgavėnes vadinamas lašinių pirmadieniu, ten tikima — jeigu sekmdienį prieš Užgavėnes nevalgysi lašinių, visus metus skaudėsi pilvą. Pietinėje Švedijoje šis pirmadienis vadinasi „bullenmandag“ (pyragėlių pirmadienis). Pačios Užgavėnės vadinamos „fettisdagen“ (riebusis antradienis); tai atliepa prancūzų „mardi gras“. Pietų Švedijoje tą dieną taip pat valgomi stori, išspūti, su mielesni kepti blynai. Tas pats dienos pavadinimas (Pancake Tuesday) bei protos sutinkamas ir Anglijoje. Suomijoje, kaip ir Švedijoje, per Užgavėnes valgydavo septynis kartus.

Protestantizmui panaikinus pasninką, protestantiškuose kraštuose, pradėjo blukti ir Užgavėnių papročiai. Pamažu jie arba visai, arba tik jų epizodai persikėlė į kitas šventes, daugiausia Kalėdas. Protestantiškuose kraštuose, pvz., Švedijoje, Užgavėnių ir Gavėnios dienos sumaišomos su didžiosios savaitės. Pelenės, pvz., buvo sukeista su didžiosios savaitės trečiadieniu, kada buvo nešami iš namų pelenai nuo raganų apsisaugoti. Pietų kraštuose Užgavėnės vadinamos karnavalu. Pareiškimo miestuose gatvėmis eina ilgos visai, arba tik jų epizodai persikėlė į kitas šventes, daugiausia Kalėdas. Protestantiškuose kraštuose, pvz., Švedijoje, Užgavėnių ir Gavėnios dienos sumaišomos su didžiosios savaitės. Pelenės, pvz., buvo sukeista su didžiosios savaitės trečiadieniu, kada buvo nešami iš namų pelenai nuo raganų apsisaugoti.

Pietų kraštuose Užgavėnės vadinamos karnavalu. Pareiškimo miestuose gatvėmis eina ilgos visai, arba tik jų epizodai persikėlė į kitas šventes, daugiausia Kalėdas. Protestantiškuose kraštuose, pvz., Švedijoje, Užgavėnių ir Gavėnios dienos sumaišomos su didžiosios savaitės. Pelenės, pvz., buvo sukeista su didžiosios savaitės trečiadieniu, kada buvo nešami iš namų pelenai nuo raganų apsisaugoti.

Pietų kraštuose Užgavėnės vadinamos karnavalu. Pareiškimo miestuose gatvėmis eina ilgos visai, arba tik jų epizodai persikėlė į kitas šventes, daugiausia Kalėdas. Protestantiškuose kraštuose, pvz., Švedijoje, Užgavėnių ir Gavėnios dienos sumaišomos su didžiosios savaitės. Pelenės, pvz., buvo sukeista su didžiosios savaitės trečiadieniu, kada buvo nešami iš namų pelenai nuo raganų apsisaugoti.

„Karnevalą“ norima kildinti iš lotyniškų žodžių „carrus navalis“ (ant tekinų pritaistas laivas). Toks laivas dažnai pasitaikydavo karnavalo procesijoje, o vokiečių rašytojas Sebastian Brandt savo veikalė „Narrenschiff“, rodo, kad taip būta jau 15 š. Tuo lyg ir norima rasti sąryšis su antikinio pasauliu, nes kai kuriose dievo Dionyzo garbei pavasario šventėse Atėnuose ar kituose jo nenu miestuose pats dievas įžengdavo į miestą tokiame ant tekinų pastatyta laive. Bet tarp tu dviejų papročių sunku rasti istorinis ryšys, o be to ir kalbiškai ši „karnavalo“ kilmė neišilaiko. Kai kiek svaresnis yra ankstyvųjų viduramžių pasakojimas, kur sakoma, kad 1133 m. pavasarį vienas vokiečių ūkininkas pasistatė laivą ant tekinų ir važinėjo juo po Aacheno apylinkes. Žmonės sutiko jį džiaugdamiesi, linksminamiesi bei šokdami aplink jį. Pasakojime skundžiamasi, kad tarp džiugaujančių buvo ir labai lengvai apsiengusių moterų. Panašumas su karnavalo išdaigomis labai metasi į akis, iš kitos gi pusės norima tokio laivo vežiojimą sujungti su dievės Nerthus, apie kurią Tacitus rašo, vežiojimą po apylinkes. Sąryšis su tuo, gal būtų būtų galima pagalvoti ir apie žemiau aprašomą plūgo traukimą. Bet visa tai tik spekuliacijos.

Tikresnis gal yra „karnavalo“ senesnis aiškinimas, kildinąs jį iš juokaujančių lotyniškų žodžių „karne vale!“ (Sudiev, mėsas!). Realus šio žodžio aiškinimas yra teisingas, nes su Užgavėnėmis baigiasi ir mėsėdės. Čia šviesos įnešti gali ir lietuviškųjų Lašinių su Kanapinsku kova. Lietuviškių Užgavėnių papročiai, nepalietę reformacijos bangos ir nepaveikti miestiečių karnavalų, yra labai įvairūs, daug vinginesni bei turtingesni savo apimtimi. Bet ir lietuviškuosius, kaip ir į kitą tautų, papročius yra patekę momentų iš kitų šventųjų papročių, tiek grynai pagoniškų, tiek su krikščioniškąja priemaiša.

Gal dar ne vienam iš mūsų teko Užgavėnių popietyje važiuoti per kaimą, skambinti skambalu ir šaukti „vandens“, o tokius prašančius turėdavo kirkė vienas kiemas perlieti, jei nekėdavo, kad linai gerai užderėtų. Ypatingas laistymo būdas sutinkamas vakarų Lietuvoje, kur vėžamos „bitės“. Į roges pakinkomas nebaiktus arklys, roge pastatomas kubilas su vandeniu, o už kubilą pasisodnoma linksma mergiotė. Vėžikas stacias stovėdamas lekia pilna rističia šaukdamas „vandens!“ Jo „bitės“ ūžia. Visi kiemai turi perlieti jo „bitės“, jei nori gero, ypač linų, derliaus. Reikia ir arklys perlieti, kad „strainesnis“ būtų.

Beveik visur Lietuvoje sutinkamas paprotys važiuoti per Užgavėnes pasivažinėti, kad linai gerai užderėtų. Reikia stengtis nuvažiuoti kuo toliausiai, tada linų plūostas būtų ilgesnis. Per Užgavėnes buvo praktikuojama ir sūptis — ir tai, kad linai gerai užderėtų. Taigi, beveik visai tu papročių prasmė siejama su linais, lietuvių ūkyje taip reikšmingu produktu. Bet pats efektingiausias Užgavėnių paprotis, kuris yra labai miogla.

— Duokš, mes per kelias minutes viską iššvarinsime. Pasakum ir pats turėsi iš ko gyventi ir už motiną galėsi mišias užpirti.

— Nieko neduosiu! — tvirtai ir garsiai atsakė berniukas. Jis atsakė net per garsiai, kad kieme galėtų kas išgirsti ir ateitų pasižiūrėti, kas čia šūkauja.

— Nešaukau! — sudraudė Jonkė. — Nebijok, jei nenori, mes nieko neimsim, bet neverk, jeigu rytoj nieko negausi. Tai nieko nenori pas mus pasidėti.

— Nieko! — trumpai atsakė. — Nenori — žinokis, bet mes buvom nutarę gelbėti. Jeigu būtų žinoma, kad motina serga, ir pirmadienį nebūtume nieko reiklavę. Mes gi žinom, kad tu geras berniukas. Pagalvok!

— Jeigu lisi pro langą, aš šauksiu, — atsakė Anastukas. Kiti vaikai nusijuokė, o Jonis tyliai įspaudė langelį ir nuėjo. Anastukas valandėlę žiūrėjo į tamsą, o paskum pasismė kočėlą ir atsistojo po langeliu, kad jie naktį neateitų ir įlindę visko neišsėstų.

— Jeigu lisi pro langą, aš šauksiu, — atsakė Anastukas. Kiti vaikai nusijuokė, o Jonis tyliai įspaudė langelį ir nuėjo. Anastukas valandėlę žiūrėjo į tamsą, o paskum pasismė kočėlą ir atsistojo po langeliu, kad jie naktį neateitų ir įlindę visko neišsėstų.

— Jeigu lisi pro langą, aš šauksiu, — atsakė Anastukas. Kiti vaikai nusijuokė, o Jonis tyliai įspaudė langelį ir nuėjo. Anastukas valandėlę žiūrėjo į tamsą, o paskum pasismė kočėlą ir atsistojo po langeliu, kad jie naktį neateitų ir įlindę visko neišsėstų.

— Jeigu lisi pro langą, aš šauksiu, — atsakė Anastukas. Kiti vaikai nusijuokė, o Jonis tyliai įspaudė langelį ir nuėjo. Anastukas valandėlę žiūrėjo į tamsą, o paskum pasismė kočėlą ir atsistojo po langeliu, kad jie naktį neateitų ir įlindę visko neišsėstų.

vėnių papročiu momentas yra įvairių persirengusių su kaukėmis vaikštytynės. Tuoj po pietų prasideda toji kaukėta procesija per kaimą, smalsuolių būrio lydimas. Visi šaukia, juokauja. Elsimas dalyvauja žydai, žigalai, gervė, ožys, arklys, bedžionikė (malpa), angelas, giltinė, vėlinas, vėžama čiučelė. Iš tų visų dalyvių apie 10 persirengę žydais, ju tarpe ir viena žydė (persirengęs vyras). Visi jie turi botagus — prie grėbiakiočių prištus pančius. Pigininėje (senoje kojlinėje) žydai prisipli „pinigų“ (visokių šukių). Ir taip visa procesija eina ten, kur yra daugiau vadinamųjų „bergždinukų“ (senmergių), o tikomiais skaitomoms mergaitėms, kurios kyla tekėti, bet per mėsėdą neistekėjo. Žydai eina pirkti. Jie apžiūrinėja savo prekes, deraš, šeimnininkas nori parduoti, šeimninikė gina, o mergaitės pačios ginas liedamos vandeniu. Visi kiti „žvėreliai“ žydų jau nupirkti. Kartais jie prašosi pašokti. Soka kaip kuris tik išmano, dainuodami ir tautkdamis visokias tataluškias. Pašokus melžiamas ožys“. Ož melžia žydė. Ji paprašo indo, o kad indas būtų „košer“, prašo vandens. Ožys melžiamas spar-dosi, išlieja vandenį, ištaško pieną, o pienas pati ožio pūslę (nuardytą kišenę ar kojlinę) supilti pelenai. Nenuoromai yra ir kiti žvėreliai. Gervė kaisioja visur savo snapą, kala į nugara, praso riešutų. Tarp žydo, vėlinio ir giltinės kyla ginčai. Kaltas lieka žydas, giltinė jį pasmauglia, o vėlinas nusineša.

Tiek žemaičiuose, tiek kitur Lietuvoje Užgavėnių procesijoje vėžamas ir Užgavėnių diedas, žemaičiuose jis vadinamas More arba Kotre, rytų Lietuvoje Gavėnu, vidurinėje Lietuvoje — Diedu, Didieliu arba tiesiog čiučele. Vienur toji čiučelė vežiojama per Užgavėnes, kitur sekiančia diena, Pelenė. Idomi yra pati tokios čiučelės vėžamoji priemonė. Ant rogų pavožos vidurinio stipno užmaunamas tekyns, prie stebulės pritaisomi du pagaliai, ant kurių aprenčiama čiučelė. Rankoms pritaisomas kryžminis pagalis. Jei čiučelė moteriškosios lyties, ji dėvi sijoną, ryši baltą ir juoda skarele, vienoje rankoje laikoma spragila, antroje šluota, o jeigu čiučelė vaizduoja vyrą, ji, jis apvilkęs rudine, susijuosęs pantiu, ant galvos žieminė kepurė. Rankoje spragila arba pagaliukas. Traukiant pavąžą, tekyns sukalojosi į šonus, nes jo stukas, siekdamas žemę, negali sukstis. Sukalojantis tekyniui, sukalojosi ir čiučelė, mosikuodama spragilu arba pagaliukais. Kas prieina artyn, gauna muštį. (R. d.)

IZ. VASYLIŲ SONATŲ VAKARAS

Vasario 16 d. šventės proga smuiklininkas Izidorius Vasylius s. m. vasario 17 d. Dillingene surengė sonatų vakarą, kurio programą sudarė R. Schumanno Sonata A-Moll op. 105, K. V. Banačio Sonata D-Moll ir Hans Pfitznerio Sonata E-Moll op. 27. Smuiklininkui forteponu pritarė Horta Wieser. „Dillinger Tagespost“ (Nr. 21), aprašydamas šį koncertą pažymi, kad pilnas jausmo ir aukščiausios išraiškos smuiklininko Iz. Vasyliūno tonas tikriausiai pavaidzavo romantiškų garų pasaulį.

— Kairas. Suezio kanalo bendrovės pajamos 1947 m. pasiekusios 12,8 ml. Egipto svarų, 1948 m. pakilo iki 18,3 ml. E. sv.

kė antras, bet berniukas nieko neatsakė. Jis tyliai priėjo prie motinos kapo ir atsisukė. Vyrai valandėlę žiūrėjo į klūpantį berniuką, paskum vienas pasakė:

— Vienas, kaip nukirstas pirštąs.

— O gyvenas, — atsakė antras. — Ir dar nežina: gal geriau už tave ir už mane.

Juodu palingavo galvomis ir nuėjo. Netrukus pasigirdo smagūs ratų barškėjimas, paskum ir tas nutilo, o berniukas vis tebeklūpojo. Po geros valandos jis atsistojo ant kapo ir ėmė pirštą braižyti. Iš karto braižė taip sau, paskum viską išlygino ir ėmė braižyti kryžį. Nubraižė didelį ir platų, o iš šonų padarė po paukščiuką. Iš pradžių po vieną, paskum dar po du, kad būtų kam pačiuibėti, kai motina pasiliks viena, o pašiam galvugaly ėmė piešti saulę, kad kape ir naktį pasvieštų.

— Matai, sakiau, kad jis čia, — iš užpakalo pasigirdo balsas. Berniukas krūptelėjo. Iš už gausybės kryžių pasirodė Jonis ir dar trys berniukai.

— Ar žinai, kas namie darosi, — paklausė jis priėjęs.

Anastukas nieko nežinojo.

— Seimininkai neršia po kambarėlį, kažin ko ieško. Ar motina neturėjo pinigų.

Ne, Anastukui jį to nepasakė. — Vistiek, elk namo, ir žiūrėk, kad nieko neišnešytų. Ir nieko neišnešė, jeigu ligi Kalėdų sakai užmokėti.

Anastukas su nieku nenorėjo susitikti. Jis bijojo ir šeimnininkų ir vaikų, ir mieliausia būtu čia ant motinos kapo sėdėjęs ir niekur nėjęs, bet Jonis liepė, ir jis paklio.

Trobelėje rado šeimnininką.

— Ka pasakysi, — jis tuoj paklausė lėjusį Anastuką.

(b. d.)

PIRIEBĖGA

(Svėnto Kazimiero šventei)

JURGIS JANKUS

Anastuko motina susirgo staiga ir numirė greitai. Pirmadienio rytą jis numesė dar už Antakalnio verpalus, o pavakare sugrįžęs rado jau gulintį, karščių degančią ir sausu kosuliu kosintį. Berniukas grįžo linksnas. Nors petį ir įvertė, bet jis parnešė didesnę pusę kepalų duonos, didelį, minkštą, dar neprapaštą sūrį, kvortą grucės ir gabaliuką šviežios veršienos mėsos. Iejęs į vidų, jis pamano, kad motina tik taip prigulė, ir smagiai prakalbino, bet kai ji, užuot atsakiusi ir prakabinima, silpnu balsu paprašė vandens, berniuką suėmė nesmagumas. Iš karto jį tik karščių degė, paskum pradėjo atsisiegti krauju, o penktadienį paprašė pašaukti kunigą. Kai kunigas išėjo, jį pasiūkaukė berniuką prie savės, valandėlę glostė jo galvą, paskum prašė:

— Dievas šaukia mane. Gal šiandien, gal rytoj, užgesiu. Man sunku tave vieną palikti, bet jeigu tokia Viešpaties valia...

Ji nutilo ir valandėlę mąstė, o gal žodžio negalėjo pasakyti, nes apie lūpas veldas virpėjo ir konvulsiskai tūpėsi. Berniukai pasidarė baugu. Jis staila labai aiškiai pajuto, kad turės pasilikti vienas; vienas visame tam kambary. Ir dieną ir naktį nieko daugiau nebus, nenūnuos motina šalia verpstuko, nebesusis smagiai siūlas tarp jos vikrių pirštų, ir jis nebūtų rės ko nešti minkštąsias Neris lankų takeliais į šlaituose susigūžusias ūkininkų sodybas. Jam suspaudė širdį; jis pavirko ir

paslėpė galvą į storą, pakulinę motinos antklodę.

— Neverk, sūneli, — ramino motina. — Prieš Dievo valią nieko nepadarysim. Sunkus bus tavo gyvenimas. Aš nebegaliu tavim pasirūpinti. Jeigu numirėčiau, nuriuk pas tą pačią moterį, kur pirmadienį buvai. Ji tave priims. Padėsi jai apie namus. Pavasarį ji jau norėjo, kad tave pas ją leisčiau. Ir daiktus tave pasiveža pas save. Kai paugsis, pats savo kelią susiras. Tik Dievo neužmiršk. Žinok, kad Jis tave visur mato. Jeigu būsi doras, ir Jis tave nepais. Niekas taip gerai ne suprast, ko tau trūksta, kaip Jis, niekas taip nepadės, kaip Jis. Kai sunku bus, Jo šaukis. Jis visada tavo širdelę palengvins. Nes tik Jis vienas dabar likts tavo tėvas ir tavo motina.

Tą naktį motina numirė. Berniukas prie jos budėjo, girdėjo sunkų jos kosulį ir sunkiai su-laikoma dejavimą. Paskum užsnūdo. Ir pats nepajuto, bet kai pakėlė nuo lovos krašto galvą, buvo jau š

TAIP, KNYGYNŲ REIKIA!

IS JAV* lietuvių spaudos skilčių

Dar prieš II-jį pasaulinį karą JAV buvo keltamas lietuviško knygyno „Jungtinės Amerikos Valstybės organizavimo klausimas. Tačiau niekas tuo reikala tada rimtai nesusirūpino. Prieš JAV knygyną — parašė ir Lietuva ir gausi, kokią nori ir kiek nori. Taip ir neįsisteigė lietuvių knygynas, nors lietuviškų knygų platinimu, „Dirvos“ žodžiais, jau tada Amerikoje buvo rimtai susirūpinęs Juozas Bolevicius, dabar profesorijaujas JAV-se. „Jis, rašo „Dirva“, pamėgdžiodamas amerikiečių knygų klubus, siuntinėdavo kas mėnesį šios šalies lietuviams gražiai paruoštus lietuviškų knygų katalogus, labai įdomiai papasakodamas kai kurių knygų turinius. Žinau iš jo paties, kad lietuviškai knygos rinkta sparčiai augo.“

JAV lietuvių spaudoje savo knygyno reikalus ir vėl įvardina.

„Dirva“ daug vilčių deda ir tremtiniams: „Tikimasi, kad netrukus atvyks ir Ameriką keleto jau patyrusių tokiame darbe tremtinių, kurie taip pat domisi tokiu knygyno ir net lietuviškų knygų leidybos steigimu.“

Bijodamas kūrinių pastangų susikaldymo, laikraštis samprotuoja, jog „būtų gera, kad mintys ir sumanymai tuo reikalu koncentruotųsi vienoje vietoje ir iš jų būtų atrinkti patys geriausi sumanymai“, nes „jeigu... tas darbas būtų pradėtas varyti iš karto keliose vietose, kaip tai

dažnai atsitinka naujam sumanymui iškilus, tai būtų pavojaus, kad visi tie sumanymai greit sugludytų, susidūrę su pirmaisiais sunkumais, o tas vėl ilgam laikui tokio sumanymo vykdymą palaidotų...“

Galime pridurti, kad kiekvienam krašte, kur lietuvių yra bent keli tūkstančiai, yra būtina susirūpinti lietuviškųjų knygynų, tačiau JAV valstybėse, tremtinių bendruomenė Vokietijoje išsisklaidžius, turi būti sukurtas visų jų maitintojas — „Lietuvių Knygos Centras“, kuris organizuotų knygų leidybą ir platinimą.

Atgijo slaptas lenkų radijas

Pasireidamas „Inside Poland“ biuleteniu, LAIC pranešė, kad spalio gale atgijo slaptas lenkų radijo siųstuvas. Darba pradedant buvo pranešta:

„Kovojanči Lenkija kalba; Mes transliuojame 4 val. p. p. Lenkijos laiku 19 m. banga, o 11 v. v. 30 m. banga. Mes transliuojame nereguliariai ir klaidingai, bet atvejis nutraukiamas transliacija be įspėjimo.“

Laisvoji Lenkija kovoja už tikrą nepriklausomybę; už atitraukimą iš mūsų krašto sovietinių okupantų ir jų lėlių, kurie neteisėtai išnaudoja lenkų vyriausybės titulą; už Lvovo ir Vilniaus miestų bei likusių rytinių žemių atgavimą; už išlaikymą dabartinės vakarinės sienos su Vroclaviu ir Stetinu kaip teisingą atlyginimą už vokiečių pa-

darytus Lenkijai nusikaltimus; už tikrą krikščionišką ir lenkišką civilizaciją, visais atžvilgiais surišta su Vakarais; už tikrą socialinį teisingumą ir sveiką demokratinę sistemą.“

Išidėmėkime: lenkų pogrindis nori lietuviškojo Vilniaus ir ukraińskišojo Lvovo rytuose ir vokiečių žemių su Stetinu vakaruose. Po I-o pasaulinio karo pasireiškė liguisto pobūdžio apetitas ne tik nesumažėjo, bet dargi padidėjo, grėsdomas pereiti į chroniškąją imperializmą li-

J. Lūžys

Lietuvių dainininkų koncertas Londone

Apie lietuvių dainininkų koncertą Londone įtakojantis dienraštis „Times“ š. m. vasario 21 d. taip rašo:

„Lietuvos nepriklausomybės netekimas privertė daugelį vadovaujančių menininkų emigruoti. Šeštadienio vakare Kingsway

Sol. Alė Kalvaitytė

Hall įvykusio koncerto dainininkai ir pianistas šiuo metu gyvena Vokietijoje, ir tebesia lietuvių liaudies muzikos tradicijas. Pirmoji jų programos dalis bu-

Tautos šventė stovyklose

WETTERYJE a. d. RUHR

Wetteryje, Ackordberg stovykloje šiuo metu gyvena 63 lietuviai — vyrai, kurie dirba fabrikuose, kaip įvairūs specialistai: šaltkalviai, automechanikai, šoferiai ir kt. Iki šio.

Š. m. vasario mėn. 19 d. stovyklos vadovybės ir Tėvo Konsantinio — Gulbino rūpesčiu su-ruoštas gražus Vasario 16 minėjimas. Minėjimo programą atliko Bonn'os universiteto lietu-

viai studentai. Tai dienai pritaikyta paskaita skaitė gyd. Aureliją Pimpytę. Buvo suvaidinta stud. Alf. Petručiū paruoštas dainų ir tautinių šokių montažas: „Po laisvą Tėviškės dangumi“. Muzikinę dalį vedė stud. St. Eitavičius.

Jau trys metai, kaip šioje stovykloje su menine programa niekas nėra buvęs. Studentų pasirodymą stovyklos vyrai su-liko labai šaltai.

Po minėjimo buvo bendra vakarienė, kurios metu minėjimui pritaikyta kalbą pasakė Dr. A. Šeštokas.

Vasario 20 d. Tėvas Konstantinas laikė pamaldas. Per mišias giedojo studentų choras.

Ackordbergo stovyklos vyrai gausiai skaito lietuviškus laikraščius ir tuo būdu palaiko ryšį su lietuviška visuomene. A.

LEBENSTEDTE

Vasario 16-ji už stovyklų ribų Kulkiai, bet jautria širdimi minėjo Tautos Šventę.

Dėl patalpų neturėjimo teko pasidalinti į grupes.

Pirmieji minėjimą susirenka kolonijos mažieji. Jie, išklusę tai dienai pritaikinto pranešimo, prašo Aukščiausiąjį, kad leistų greičiau sugrįžti laisvojo Tėvynės ir, kad po „Vargo Mokyklos“ galėtų lankyti išlaisvintos Lietuvos mokyklą. Iš jaunų krikėlių išsiveržia jautrus Himno garsai.

Po mažųjų, kitame privačiame bute renkasi suaugusieji. Nors pastarųjų gretos nėra gausios, bet užtat nuosirdžios. Ir suaugusieji prašo Aukščiausiąjį stiprybės sau, kenčiantiems broliams Tėvynėje ir kad priartintų greičiau laisvą rytą.

R. B.

OLDENBURGE

Vasario 16 d. minėjimas „Unterm Berg“ stovykloje prasidėjo bažnyčioje. Pamaldas laikė ir šventei pritaikyti pamokslą pasakė kun. Racevičius. „Gražiai giedojo operos solisto Baltrušaičio vadovaujamas choras.“

Antroji šventės dalis vyko salėje, kur gimnazijos direktorius p. Karpačavičius skaitė turiningą paskaitą apie Vasario 16 d. reikšmę mūsų tautai.

Meninėje dalyje savo kūrinius skaitė Rašytojas Giedrius ir Pr. Lembergas.

Operos solistė p. J. Augaitytė, giedojusi bažnyčioje, ir čia davė lietuviškų dainų koncertą, ypatingai jautriai klausytojų peryventą. Ponia Augaitytė, be to, dainavo latvių surengtose Vasario 16 d. minėjimo iškilinėse. Šventė praėjo susikaupto ženklu.

Aras

ARCHYVŲ SIUNTEJAMS

Pašaltai, kad Istorinės Medžiagos Rinkimo Komissijai, tarpe labai didelę istorinę reikšmę turinčių raštų, atsisiunčiama ir mažaverčių, pvz., pajamų ir išlaidų bylos, kasos knygos, klasių žurnalai ir panašūs dalykai.

Minėtų ar panašių dalykų prašoma nusiųsti, nes Komissija negali rūpintis tokios medžiagos apsauga. Charakteringas sąskaitas, turinčias istorinės reikšmės, reikėtų įsegti į kitas, siunčiamas apsaugai, bylas.

Be to, dažnai pasitaiko, kad įspėtas rašyti sąsiuvinis (pvz., protokoliai) ir, numeruojant bylose lapus, sunumeruojami ir tušti (nepiraišyti) lapai. Prašoma tuščių lapus išskirti arba nors nesunumeruoti, nes Komissija juos vis tiek iškerpa jos nustatyto būdu.

KRIMBK

LIETUVIŠKA PROGRAMA IS Vatikano

Sv. Kazimiero šventės progą (kovo 4 d.) 13.30 val. per Vatikano radiją transliuojama specialioji programa lietuvių kalba. Bangomis: 19,87 ir 30,10.

Lietuviškos Vatikano radijo valandėlės reguliariai esti šeštadieniais 20 val. bangomis 46,47; 50,28 ir 391; sekmadieniais 15 val. bangomis 19,87 ir 30,10.

A. Kr.

28 1949. III. 5. ŠACHMATAI Veda K. Skėma

Viena iš premijuotųjų

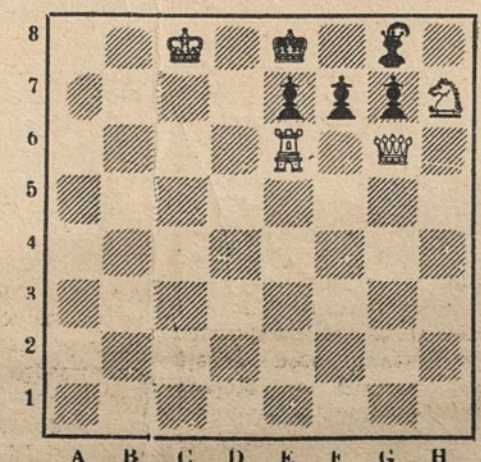
Pernykštis pasaulinis turnyras Stockholme davė daug gerų partijų, kurių kelios gražiausios buvo apdovanotos premijomis. Štai viena premijuotųjų.

Baltai: Gligoric Juodi: Janofsky

1. e4 e6 2. d4 d5 3. Žc3 Žf6 4. Rg5 Re7 5. e5 Žd7 6. h4 c5 7. Re7 Ke7 (Sis ėjimas moderniam Pachmano šachmatų vadovėlyje pažymėtas šauktuku, o švedų šachmatų žurnale klaidingai) 8. f4 Vb6 (Apie šį ėjimą minėtas vadovėlyje nieko nesako, jame tik nurodytas 8... Žc6 ėjimas su tesiniu: 8... d5 9. Vg4 Kf8 11. 0-0-0 12. Žf3 Bc8 13. Bb3 h5 14. Vg3 — Rūjmin-Lilienthal, Maskva, 1935) 9. Žf3 Žc6 10. Ža4 La5+ 11. c3 e4 12. b4 Ve7 13. Žd4 a6 (Sis tempo praradimas reikalingas suklaidinti grasi-nimui Žb5, po 13... Žd4 14. c4 15. Bc1 būtų nemažiau) 14. Bb3 Žb6 15. Žc3 Rb7 16. a4 Bg8 17. a5 Žc8 18. Bc3 (Sukliudus išlaisvinant ėjimą f7—f6) 18... Ža7 19. Žf3 g6 20. Vd2 Rb5 21. Vd2 h5 22. Vg3 Kc8 23. Kf2 Žc7 24. Rb3 Rd7 25. Kp1 (Baltieji suklaidė bet koki priešininko priešlošimą, užtikrinio savo padėties persvarą ir padidino savo figūrų judėjimo laisvę. Toliau seka meistriškas prasileidimas) 25... Rf5 26. Rb5+ Žb5 27. Bb3 Ža7 28. Bb1 Žc2 29. Vf2 Kf8 30. Žg5 Vc8 31. e4! Kc7 (Po 31... d4 c4 sektu 32. Bb7, po 31... Žb4 sektu 32. Bb3 Žbc8 33. Bb7 Ža5 34. Bb8) 32. c5 d5 33. f5! gxf5 34. B:d5! (Elegantiška ir stipri) 34... e5 35. e6 36. Žf7 Žd7 (Juodojusis žalgis stiprus ir nuolatini grasinimai) 37. Vd4 Žc6 38. Vd5 Bb8 39. Žd7! Kf6 40. Bf1 Že7 41. Vd4. Juodieji pasidavė.

Uždavinys Nr. 12

E. Bay (Stuttgarter Neue Tagblatt 1920)

Baltieji pradeda ir 2 ėjimais užmatuoja.

Uždavinio Nr. 11 (O. Würzburg) sprendimas

1. Bf2—a2. Jei dabar valdovė kur nors pasitrauks iš diagonales b8—h2, tai seks boksui per laukelį h2 matas, o jei valdovė pasitrauks iš lygiagrečios a8—h8, tai per laukelį a8 matas.

— Hamburgo miesto pirmenybės nugalėtoju išėjo Hodakovskis su 11½ t. iš 13-kos partijų, toliau: Rellstab 10½ t., Ahues 10 t., Schönfelder 9 t. ir kt.

„LIETUVIŲ ŽODIS“ — LTB ORGANAS

LTB CK-to nutarimu Britų zonos lietuvių savaitraštis „Lietuvių Žodis“ nuo kovo 1 dienos padaromas visos Liet. Tremt. Bendruomenės organu ir jame bus skelbiami visi oficialūs LTB lietių pranešimai ir informacijos.

Dėl to kviečiame ne tik Britų zonos, bet ir kitų zonų tautiečius sekti „Liet. Žodžio“ skilts.

„Liet. Žodžio redakcija

Draudžiama naudotis kariniu paštu

Tremtiniai prašomi nedelsiant apie tai painformuoti atitinkamus asmenis.

Baltų Centr. Taryba

RAŠYTOJAS ST. BUDAVAS IESKO

savo Lietuvoje išleistų veikalų: „Sirdys ir gėlės“, „Mokytojas Banaitis“, „Loreta“, „Sala“. Kas visas ar vieną iš šių knygų turėtų, prašomi tuoj pranešti „Lietuvių Žodžio“ redakcijai. Autorius norėtų šias knygas atpirkti — mokėdamas vertingomis amerikoniškomis gėrybėmis (pagal susitarimą).

Pranešame giminėms ir pažįstamiems, kad š. m. vasario 24 d. Salzkotten ligoninėje, aprūpinta Sv. Sakramentais, mirė Augustodorfo DP stovyklos gyventojas

Petronė Vitkauskienė,

75 metų amžiaus, kilusi iš Kybartų. Palaidota Salzkotten b. Paderborn katalikų kapinėse.

LTB Augustodorfo apyl. komitetas

PAIEŠKOJIMAI

SKELBIMAS NR. 64

Iš JAV ir kitur yra paieškomi šiame skelbime išvardinti asmenys. Ieškomeji arba apie juos žinantieji, malonėkite atsiųsti C/Kartotekai per artimiausius LTB skyrius, kartu nurodant skelbimo eilės Nr. ir įdedant reikiama kiekį pašto ženklų atsakymui apmokėti.

33. Mirusio JAV-se (Walpole, Mass.) Jokubicko Antano, s. Vincento, 57 m. a., kilusio iš Užulaudžių km. Musninkų vl. artimuosius palikimo reikalų, nurodant gimintystės ryšį, kuo skubiausiai prašome atsiųsti. Vėlonis Lietuvoje turėjo brolių (sūnus yra tremtyje) ir seseris Mikalą ir Stefaniją.

34. Mirusio JAV-se Antano Pavilionio-Pulonio, kilusio iš Seirinių km. ir, gimines prašome skubiai atsiųsti.

35. Jonas Ridžauskas (John Rogers) 931, 1/2 Central Ave, Kansas City, Kansas, ieško seserų: Viktorijos Pikilienės ir Monikos Petraitienės ir sūnaus Petro, gyv. Kelmėje, brolių: Stanislovo, gyv. Sauskų km. ir Kazimiero, gyv. Kražiuose, Rūdziauskų. Tėvų vardai: Martynas ir Malvina.

36. Urbanaitė, 1939 m. gyv. Plungėje.

37. Vokietijoje mirusio Eduardo Kleino, gim. 1910 m. I. 30 d. Slavikuose, artimieji palikimo reikalų prašomi atsiųsti C/Kartotekai.

38. Povilas Kantrimas, 161 Brady St. Sudbury, Ont. Canada, ieško brolio sūnaus, kilusio iš Peščių km.

39. Mrs. Antoinette Valechko, 230 Meriden Rond, Waterbury, Conn. ieško brolio dukters-našlaitės Birutės Danušytės iš Vieksnų mst. Mažeikių apskr.

40. Jono Keršio (35 m. amž.) ieško Kirszyz Vincente, Buenos Aires.

41. Ruth Janulis (30 m. amž.), gim. Vilniuje, 1944 m. gyvenusios Tilžėje, ieško V. Stazevich, 733 Fillmore Str. San-Francisco 17, Cal. USA.

42. Elena Marciulionytė, iš Leipalingio parap. Suvalkų kr. ir Petras Dumlauskas, iš Dumlauskų km. Kapčiamiesčio par. Suvalkų kr.

43. Kazys Aleknavičius, s. Stasio, gim. 1920. 2. 14, Vilkaviškyje.

44. Lapinskas Simas, Lapinskienė-Damanskaitė Stefanija, Lapinska: Bronius, g. 1923, Pranas, g. 1932, Stasė, g. 1930 ir Ona, g. 1935, gyv. Šiauliuose.

45. Velutis Pranas, apie 60 m. amž., gyv. Juozapavoje prie Kuršėnų.

46. Rūgytė Janina, iš Pavasių km. Būbelių vl. Šakių apskr.

47. Magdalenos Dervonskienės, gyv. Danijoje valkai: Jadvyga, Erna, Albertas ir Vilius iš Klaipešos krašto.

48. Juozas Juknevičius, kil. iš Alytaus, matininkas, ir Monika Žvinakevičiūtė, iš Miroslavo, g. 1911.

49. Antanas Zurinskas, gyv. JAV-se, ieško Zigm. Zurinsko iš Pasarninkų km. Seirijų vl. Alytaus apskr. ar šiaip ko iš Zurinsku.

50. Povilas ir Anelė Grauskiai, Kestutis, Laimutė, Antanina, Leonas ir Elena Plušiauskai.

51. Vladas Viliūnas iš Kanados, ieško brolio Juozo Viliūno,

gyv. Rothenburg, o/T. DP Camp „Wilbad“.

52. Juozo Motickio, siuvėjo iš Kauno, ieško O. Götner iš Frankfurto.

53. Petras Krivonis, s. Petro, Veronika Krivonytė — Miliauskienė, d. Petro, Albina Krivonytė, d. Petro ir Petras Krivonis (tėvas).

54. Galinčius suteikti žinių apie 1946 m. auto katastrofoje žuvusią Reginą Dambrauskaitę, 24 m. amž. iš Kupiškio, lankiusią Vilniaus Meno akad.

55. Petras Gužas, adv. iš Kauno.

56. Gauti adresai: Petriui Adamoniui, Anelėi Blinstubaitėi, Antanui Dumčiiui, Joanaui Garbalauskaitėi-Upienei, Bruno Jeseleikiui, Antanui Kasperavičiui, Kazui Kasakevičiui, Poviliui Kazirskui, Marijai Kliunivienėi-Strakauskaitėi, Onai Kriščiokaitėi, Kotrynai Kukukienėi-Ribinskaitėi, Stasiui Lekuiui, Justinui Leonaukui, Feliksui Norkevičiui, Pranui Oržakauskui, Antanui Palokui, Pranei Paulienėi — Bartkevičiūtei, Veronikai Perlibienėi-Kiliukaitėi, Pranei Juškaitei — Sabaliauskienėi, Boneventingui Sepežinskienėi, Vincui Stabiraui, Bronislavai Stadalninkaitėi — Tamašauskienei, Titui Uogintui, Juozui Vilkončiui, Stasėi Zigmantaitėi, Emilijai Zoraskaitėi. Užklydę laiška: Stasiui Pakalniui nuo August. Yamaškie, ir Onai Kriščiukaitėi nuo J. Zablaukas.

LTBC/Kartotekos Vedėjas

BCT KARTOTEKOS SKELBIMAS

BCT Kartotekoje yra gauta iš JAV adresai šiems asmenims: Jonui Karskui, Marijai Gotautaitėi-Naužinienei.

Paieškojimai

Marija Naužienė iš Kalvelių kaimo, Viešvilės val., ieško savo vyro Dominiko Naužimo, 63 metų, gyvenusio Kalvelių kaime, Viešvilės val., ir dukters Marijos Naužienės — Stasiulienės, 35 metų, gyvenusios Tilžės mieste, Ragainės gt., Nr. 111.

IRO įstaiga, per BCT Kartoteką ieško šių asmenų: Adomaitis Bronius, gimęs 1922 m., Sakiai. Waschak Otto, gimęs 4. 6. 1904, Memel (Klaipėda), Ottilie Tiepel, gim. 3. 5. 1870, Adolf Tiepel, Šiluva. Vanagas Jonas, gimęs 1901, Liepoja, Latvija, gyvenęs Kaune. Vagnagienė Veronika, gim. 1900, Ryga, Latvija, gyvenusi Kaune. Zarembo Oskar Kazisovitch, gim. 1931; latvis ar lietvis? Mitrikenė Antonina, gim. 19. II. 1922, Cigoniskų kaime, Alytaus apskr. Janulis Mečislavas, apie 40 metų amžiaus, Barisai; Bauža Kazimieras, kilęs iš Panemunės, gyvenęs Kaune; Bauža Jonas, iš Panemunėlio, gyvenęs Kaune; Bauža Emilija, iš Panemunėlio, gyvenusi Kaune.

Šiais reikalais kreipiantis, prašome nurodyti laikraščio numerį ir datą. Rašyti aiškų ir tikslų adresą.

BCT Kartoteka (21a) Detmold, Wittjestr. 14

Prašoma atsiųsti lietuvių, gyvenusių 1945 m. Bad Oldelroje ir žinančių apie Simo Andrejausko mirtį arba jį pažinusių. Rašyti „Lietuvių Žodžio“ administracijai.

Lietuvių Žodis

LITHUANIAN WEEKLY NEWS

Laidžia Baltų Centrinės Tarybos Lietuvių skyrius. Redaktorai Pranas Naujokaitis ir Bronius Aušrotas. Newspaper authorised by P.R./S.C. CCG (BE). Redakcijos ir Administracijos adresas: (21a) Detmold, Wittjestr. 14. Spaudžia Borek & Geiser, Detmold

SPORTAS

ČEKOSLOVAKIJA—PASAULIO LEDO RITULIO MEISTERIS

Stockholme neseniai pasibaigė pasaulio ledo ritulio pirmenybės, kuriose dalyvavo 10 valstybių. Visai nelaukta, tačiau pelnyta š. m. pasaulio ledo ritulio pirmenybės laimėjo Čekoslovakija, kuri jau iš seno yra laikoma viena pajėgiausių pasaulyje ledo ritulio varžovų.

Po pirmosios pirmenybės nesėkmės prieš šveicinius, Švedija, kuriai čekai pralaimėjo 2:4, čekai vėliau susižaidžia ir gražių, lengvų žaidimų triuškina savo likusias varžovus: Austriją 4:1, Šveicariją 8:1 ir nelengvą įveikia Kanada 3:2. Tačiau visai nelaukta pralaimėjimo nepastoviai žaidžiančiai pirmenybėse JAV 0:2. Lemiamose rungtynėse prieš Švediją čekai susilma ir gana sunkioje kovoje laimi 3:0 (0:0, 2:0, 1:0), tuo atsigrieždami prieš tuos pačius švedus, kuriems buvo pralaimėję pirmame rungtynių rate. Po šios pergalės Čekoslovakija antru kartu po 1947 m. išsikovoja pasaulio ledo ritulio meisterio vardą.

Nemažą staigmeną šiose pirmenybėse patiekė šių pirmenybių ruošėjas Švedija, kurios ekipa buvo sudaryta iš jaunų žaidėjų, pasižymėjusių savo taktika ir puikia technika, tačiau stokojo jėgos. Jaunieji švedai puikiai sukovijo prieš daugartinį pasaulio meisterį Kanadą, iškovodami lygiąsias (2:2) ir garbingai pralaimėjo stipriai JAV komandai tik 3:6. Antroji vieta teko olimpiados meisteriui Kanadai, kurią tačiau atstovavo mėgėjų rinktinė, kuri toli gražu neatstojo jų profesionalų. Tik Don Stanley išsiskyrė iš savo ekipos puikia technika ir taktika. Dėl savo pulkios patvaros ir

lazdos valdymo, visų buvo pravedžiuojamas „Lokomotyvu“. Jo draugai labiau pasižymėjo kietu, kartais iki brutalumo žaidimu, ir nekaip derinosi Don Stanley žaidimui.

Elegantiškiausią ir švariausią žaidimą per visas pirmenybių rungtynes parodė Šveicarija, kuri nelaukta pirmąją rungtynių dieną įveikė JAV 5:4, tačiau turėjo kapituliuoti prieš švedus ir čekus, ir lygiomis, baigė prieš Kanadą (1:1).

Baigiamųjų rungtynių pasekmės: Čekija įveikė Šveicariją 8:1 ir Švediją 3:0; JAV įveikė Čekiją 2:0, Švediją 6:3 ir Austriją 9:1; Kanada laimėjo prieš Austriją 8:2 ir Šveicariją 1:1.

Pirmenybės laimėjo: 1. Čekoslovakija su 8 t., 2. Kanada — 6, 3. JAV — 6, Švedija ir Šveicarija po 5 ir Austrija 0 taškų. (vb)

PASAULIO DAIL. ČIUOŽIMO PIRMENYBĖS

Paryžiuje prie 20.000 žiūrovų pasibaigė š. m. daliojo čiuožimo pirmenybės. Vyru grupėje, kaip ir buvo laukta, laimėjo olimpiados ir pasaulio meisteris amerikietis Dick Button, kuris nesulaukė rimtesnių varžovų. Jo akrobatiką šiuoliai, puikios piručių buvo išpildomos be prieika. Mokyklinį čiuožimą išpldė labai elegantiškai ir dideliu tikslumu. Antruoju liko vengrų kiraly. Porinis čiuožimas atiteko vengrams Kekey-Kiraly, įvairiusiems amerikiečių brolių ir seserį Kennedy. Moterų grupėje visai nelaukta, tačiau užtikrintai laimėjo 17-metė čekė Vrzanova, įveikusi amerikietę Sherman.

— Genuoje prie 70.000 žiūrovų Italijos futbolo rinktinė įveikė Portugaliją 4:1 (0:1). (vl)